

**Mediatekstien kuvauksia kouluväkivallasta
yhteisötasolla syksyllä 2020
-haasteita, syitä ja ratkaisuehdotuksia**
Anna-Kaisa Roikonen

Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma
Kevätlukukausi 2021
Kasvatustieteiden laitos
Jyväskylän yliopisto

TIIVISTELMÄ

Roikonen, Anna-Kaisa, 2021. Mediatekstien kuvauksia kouluväkivallasta yhteisötasolla syksyllä 2020 - haasteita, syitä ja ratkaisuehdotuksia. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteiden laitos 81 sivua.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on olla jatkamassa keskustelua kouluväkivallasta sekä tarkastella mediatekstien kuvauksia siitä. Kouluväkivallan tutkimuksessa sekä mediassa on usein painotettu yksilöiden roolia ja vastuuta. Tässä tutkimuksessa kouluväkivaltaa lähestytään erityisesti yhteisötasolla. Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, millaisia haasteita, syitä ja ratkaisuehdotuksia kouluväkivaltaan mediateksteissä yhteisötasolla liitettiin. Sen aineistona olivat syksyllä 2020 verkossa julkaistut uutis- ja lehtikirjoitukset. Tutkimusaineistona olleet mediatekstit on analysoitu teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä käyttäen ja tutkimuksen ote on laadullinen.

Yhteisötasolla mediateksteissä kouluväkivaltaan liitettiin etenkin kaksi haastetta; kouluväkivaltaan puuttumiseen liittyvät sekä turvallisen oppimisympäristön rakentamiseen liittyvät haasteet. Puuttumiseen liittyviin haasteisiin liitettiin mediateksteissä neljä syytä: 1) kouluväkivalta ei aina tule aikuisten tietoon, 2) ennaltaehkäisemisen haasteet 3) aikuisten osaamattomuus sekä 4) asenteet. Turvallisen oppimisympäristön rakentamisen haasteisiin liitettiin myös neljä syytä 1) taustalla olevat rakenteet, 2) koulun ilmapiiri, 3) oppilaiden väliset suhteet sekä 4) yhteiskunta ja ajankohtaiset asiat.

Näihin haasteisiin ja syihin löytyi mediateksteistä myös ratkaisuehdotuksia kuten esimerkiksi väkivaltaan liittyvien riskitekijöiden varhainen tunnistaminen ja niihin puuttuminen, yhteisöllisyyden luominen kouluun sekä väkivaltailmiöön liittyvän koulutuksen lisääminen.

Mediatekstien perusteella vahvistui ajatus siitä, että median ja eri tahojen yhteistyön merkitystä on jatkossa hyvä pohtia kouluväkivallan

ennaltaehkäisemisen ja vähentämisen suhteen. Ilmiöön on tärkeää etsiä ratkaisuja laajasti myös yhteisötasolla pyrkien ymmärtämään koulu yhteisön toimintaa.

Asiasanat: kouluväkivalta, yhteisötaso, mediateksti, sisällönanalyysi

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	6
2	KOULU JA VÄKIVALTA	10
	2.1 Valta ja väkivalta.....	10
	2.2 Väkivalta ja kiusaaminen koulussa.....	11
	2.3 Väkivalta yhteisöllisellä tasolla.....	13
	2.4 Koulukiusaamisen ja -väkivallan ehkäiseminen.....	16
3	KOULUVÄKIVALLAN UUTISOINTI	19
	3.1 Media ja mediatekstit tutkimusaineistona.....	19
	3.2 Kouluväkivalta uutisteksteissä.....	21
4	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYS	25
5	TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	26
	5.1 Tutkimusaineisto ja sen keruu.....	26
	5.2 Aineiston analyysi.....	28
	5.3 Eettiset ratkaisut.....	34
6	TULOSTEN TARKASTELUA	36
	6.1 Johdattelua tuloksiin.....	36
	6.2 Koulukiusaamiseen ja -väkivaltaan puuttumisen haasteet.....	38
	6.2.1 Kouluväkivalta ei tule aikuisten tietoon.....	38
	6.2.2 Ennaltaehkäisemisen haasteet.....	40
	6.2.3 Aikuisten osaamattomuus ja asenteet.....	43
	6.3 Turvallisen oppimisympäristön rakentamisen haasteet.....	45

6.3.1	Taustalla olevat rakenteet	46
6.3.2	Koulun ilmapiiri	50
6.3.3	Oppilaiden väliset suhteet	52
6.3.4	Kouluväkivallan yhteydet yhteiskuntaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin.....	54
7	POHDINTA.....	57
7.1	Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset.....	57
7.2	Tutkimuksen arviointi.....	62
7.3	Jatkotutkimusaiheet.....	67
	LÄHTEET	70
	LIITTEET.....	78
	Liite 1. Tutkimuksen medialähteet	78
	Liite 2. Aineistolähteet	79

1 JOHDANTO

Kouluväkivalta on pysynyt pitkään ajankohtaisena aiheena kouluissa, yhteiskunnassa, mediassa sekä tutkimuksessa. Kouluissa tapahtuviin negatiivisiin kokemuksiin viitataan usein koulukiusaamisen käsitteellä. Koulukiusaaminen näyttäytyy useimmiten ihmisten välisenä toimintana, kun taas kouluväkivallan käsitteen käyttäminen mahdollistaa myös koulun toiminnan tarkastelun väkivaltaa mahdollistavana ympäristönä (Kiilakoski 2009, 34–40). Tässä tutkimuksessa käytetään pääasiassa kouluväkivallan käsitettä, johon myös koulukiusaamisen ajatellaan sisältyvän.

Kouluväkivallan tutkiminen eri näkökulmista on tärkeää sen negatiivisten vaikutusten niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla. Rikosuhripäivystyksen verkkosivun mukaan Suomi on kansainvälisesti vertaillen turvallinen maa, mutta aikuisten välinen lähisuhdeväkivalta sekä lasten kohdalla julmakin koulukiusaaminen näyttävät huolestuttavilta. Sivuston mukaan kiusaamista esiintyy jo päiväkodeissa ja kouluissa se on vakava ongelma. (Korva-Perämäki, 2016.)

Media rakentaa omalta osaltaan kouluväkivaltaa ilmiönä. Joukkotiedotuksen asema on keskeinen yhteiskunnallisissa järjestelmissä ja siksi sen tutkiminen on tärkeää (Wiio 2006, 5–6). Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millainen kuva yhteisötasolla kouluväkivaltaan liittyvistä haasteista, syistä ja ratkaisuehdotuksista mediatekstien perusteella muodostuu. On tärkeä tutkia uutisoinnin vaikutuksia sekä sitä, miten koulukiusaamista ja väkivaltaa uutisissa on kuvattu. Mediassa toistuvat tulkinnat kouluväkivallasta muokkaavat käsityksiämme ilmiöstä, siihen puuttumisesta, sen ehkäisemisestä sekä siinä osallisina olevista. Tutkimusten mukaan suurin osa ihmisistä luottaa uutisointiin ainakin yhtä paljon kuin terveydenhuollon antamaan tietoon (Moreno ym. 2019, 1275).

Median tutkiminen on tarpeellista, sillä sen rooli todellisuuden merkityksellistäjänä ja arvomaailman välittäjänä yleisölleen on yhä suurempi (Nieminen

& Pantti 2012, 12–13). Se on vaikuttamassa tietoihimme, uskomuksiimme, arvoihimme, sosiaalisiin suhteisiimme sekä sosiaalisiin identiteetteihimme (Wiio 2006, 13–18).

Tämä tutkimus on toteutettu lukuvuonna 2020–2021, jolloin koko maailma eli poikkeustilassa koronapandemian vuoksi. Suomalaisessa mediassa on kuulunut huolestuneita ääniä kouluväkivallan lisäksi lasten ja nuorten hyvinvoinnista korona-ajan rajoitusten vuoksi. Niissä on pohdittu kevään 2020 etäkoulun vaikutuksia oppimiseen ja käyttäytymiseen. Koronan vaikutuksia myös tutkitaan väkivallan esiintymisen suhteen ja on esitetty, että kun kontaktit muihin ihmisiin vähenevät, voi väkivalta jäädä vielä enemmän piiloon kuin aiemmin (Pihkala 2021). Varjo (2020, 283–285) kirjoittaa siitä, että korona ja siihen liittyen etäkouluun siirtyminen koko Suomessa keväällä 2020 on omalta osaltaan ollut vaikuttamassa koulujen toimintakulttuureihin. Tämän tutkimuksen tekemisen aikana osa Suomen peruskouluista tai niiden luokista olivat edelleen etäopetuksessa koronan vuoksi.

Kiusaamis- ja väkivaltatutkimuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on pyrkimys väkivallan ehkäisemiseksi jo paljon ennen sen ilmenemistä. On tärkeää tunnistaa siihen liittyviä riskitekijöitä ja puuttua niihin sekä löytää tehokkaita puuttumiskeinoja väkivaltaan. Väkivallan erityispiirteiden tunnistaminen on edellytys väkivallan ehkäisemiseksi sekä avun kohdentamiselle. (Krug ym. 2002,16.) Kouluväkivalta on monitahoinen ilmiö ja sitä on syytä tarkastella eri näkökulmista. Mitä enemmän tiedämme ilmiöstä, sitä laajemmin pystymme ennaltaehkäisemään sitä jo varhaiskasvatuksesta alkaen.

Päiväkodeissa ja kouluissa tapahtuvaa kiusaamista ovat Suomessa tutkineet esimerkiksi Salmivalli (2010), Hamarus (2006, 2008), Repo (2015), Huuki (2010), Juppi (2018) ja Kiilakoski (2009,2016). Kiusaaminen on näissä tutkimuksissa nähty ryhmässä tapahtuvana vallan väärinkäyttönä. Väkivallan on todettu näissä tutkimuksissa joskus muodostuvan osaksi joidenkin kasvatus- ja koulutusorganisaatioiden toimintakulttuuria.

Näyttäisi siltä, että eräitä graduja lukuun ottamatta mediatekstejä ei Suomessa ole juurikaan tarkasteltu ja tutkittu kouluväkivaltaan liittyvien eri

tekijöiden näkökulmasta. Kansainvälisessä kontekstissa kouluväkivaltaa mediateksteissä ovat tutkineet esimerkiksi Verdet (2017), Moreno, Gower, Brittain, & Vaillancourt (2019), Kim, & Telleen (2017) sekä Knight (2015). Eräiden edellä mainittujen tutkimusten (Knight 2015; Kim & Telleen 2017) mukaan uutismedia on kehystänyt kouluväkivaltaa joko yksilön, ihmissuhteiden, yhteisön tai yhteiskunnan ongelmaksi tai näiden yhteisvaikutukseksi. Niiden mukaan kiusaamista pidettiin erityisesti koulun ongelmana. Koulun nähtiin olevan päävastuussa kiusaamiseen johtavista syistä ja siihen puuttumisessa sekä sen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin.

Lähestymistapa edellisissä tutkimuksissa on ollut samankaltainen kuin tässä tutkimuksessa. Maailman terveysjärjestö WHO:n väkivallan ymmärtämisen ekologinen malli (Krug ym. 2002, 12) toi tukea tämän tutkimuksen taustan rakentamiseen sekä tutkimuskysymyksen rajaamiseen. Malli näkee väkivallan yksilöllisten, ihmisten välisten suhteiden, sosiaalisten ja yhteisöllisten, kulttuuristen sekä ympäristöllisten tekijöiden monimutkaisen vuorovaikutuksen tuloksena. Mallin mukaan myös väkivallan ehkäiseminen ja siihen puuttuminen vaatii yhtäaikaista puuttumista näihin tekijöihin. (Krug ym. 2002, 16.)

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan suomalaisten mediatekstien kuvauksia kouluväkivallasta yhteisötasolla. Yhteisötasoa tutkimalla on tavoitteena löytää yhteisön sellaisia ominaispiirteitä, jotka saattavat liittyä väkivallan ilmenemiseen (Krug ym. 2002, 13). Yhteisötasolla väkivalta on rakenteellista ja instituutionaalista epäsuoraa väkivaltaa, joka syntyy instituution, tässä tutkimuksessa koulun, eriarvoistavista ja vahinkoa tuottavista rakenteista, toimintatavoista, valtajärjestelmistä, normeista ja toimintatavoista eli koulun toimintakulttuurista (Bildjuschin 2019,6). Toisaalta myös esimerkiksi koulun arjessa tapahtuva väkivaltaan puuttumattomuus kuuluu rakenteelliseen väkivaltaan (Keisala ym. 2016, 24).

Tämä tutkimus etenee viitekehyksen esittelyn kautta aineiston ja sen analyysin ja tulosten tarkasteluun sekä pohdintaan. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys muodostuu kahdesta pääluvusta, joista ensimmäisessä tarkastellaan koulua ja siellä ilmenevää väkivaltaa sekä toisessa kouluväkivallan uutisointia.

Olen avannut viitekehyksessä sekä kouluväkivaltaan että mediatekstien tutkimiseen liittyvää käsitteiden määrittelyä asemoiden näin tutkimukseni osaksi tutkimuskenttää, jossa eri aiheet kohtaavat.

Tutkimuksen viitekehysten esittelyn jälkeen kerrotaan tarkemmin tutkimuksen aineistona olleista mediateksteistä sekä aineiston analysointiin valitusta teoriaohjaavasta sisällönanalyysistä. Aineiston esittelyn ja analyysin jälkeen esitellään tutkimuksen tuloksia kouluväkivallasta yhteisötasolla sekä vastataan tutkimuskysymykseeni ”millaisia haasteita, syitä ja ratkaisuja mediateksteissä tuodaan esille kouluväkivaltaan liittyvistä tekijöistä yhteisötasolla?” Pohdintaosiossa tutkimuksen tulokset esitetään vielä tiivistetyssä muodossa, arvioidaan tutkimusta sekä pohditaan mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Tämä tutkimus kertoo siitä, miten mediateksteissä käsiteltiin kouluväkivaltaa yhden vakavan kouluväkivallanteon jälkeen kahden kuukauden ajan syksyllä 2020. Lööppiotsikoiden ja dramaattisten tarinoiden ohella tämän tutkimuksen aineistona olleet mediatekstit kuvasivat kouluväkivaltaan johtavia syitä ja sen seurauksia monipuolisesti tärkeitä asioita huomioiden sekä keskustelua herättäen.

2 KOULU JA VÄKIVALTA

2.1 Valta ja väkivalta

Valta ja väkivalta ovat moniulotteisia ja haastavia käsitteitä määriteltäviksi. Vallan läsnäolo mahdollistaa vallan väärinkäytön ja näin myös väkivallan (Huuki 2010,27). Vallan käsitteen määrittäminen lyhyesti tai tyhjentävästi ei ole mahdollista. Vallalla voidaan kuvata muiden ihmisten tarkoituksellista kontrollointia ja heihin vaikuttamista. Ihmiset käyttävät valtaa vuorovaikutuksessaan. Se on luonnollinen osa ihmiselämää. (Eväsoja & Keskinen 2005,16–17.) Gjerstadin (2015) mukaan valta ilmenee monella lailla. Sitä ei voi jakaa vain hyvään tai pahaan vaan se voi olla esimerkiksi käyttäytymisen kontrollia, rankaisemista, pakottamista, suostuttelua, palkitsemista tai järkeilyä. Se voi näyttäytyä tunnevaltana, identiteetin muutoksina tai asioiden normalisointina. Valta on osa olemassaoloamme ja ihmissuhteitamme ja se on jossain muodossa läsnä lähes joka hetki vaikuttaen toimintaamme ja persoonallisuuteemme. Valta kietoutuu osaksi välisiä eroavaisuuksia, jotka tuotetaan sosiokulttuurisesti ja jotka ovat institutionaalisesti järjestäytyneitä. (Gjerstad 2015,13,82, 245.) Vallan väärinkäyttö voi näyttäytyä väkivaltana.

Väkivaltaa on määritelty useilla tavoilla. Usein siteeratussa maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmässä (Krug ym. 2005,21) väkivalta yhdistetään ennemminkin tekoon kuin sen lopputulokseen; ”väkivalta on fyysisen voiman tai vallan tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista, joka kohdistuu ihmiseen itseensä, toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään tai yhteisöön ja joka johtaa tai voi hyvin todennäköisesti johtaa kuolemaan, fyysisen tai psyykkisen vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen tai perustarpeiden tyydyttämättä jättämiseen” (Krug ym. 2005,21).

Väkivalta voi olla Soisalon (2012, 170–171) mukaan fyysistä, psyykkistä tai seksuaalista. Väkivalta voidaan nähdä myös sellaisina teoissa ja rakenteissa ilmenevänä vallan väärinkäyttönä, jotka vähentävät tai kaventavat yksilön toimintamahdollisuuksia (Pihkala 15.2.2021). Tässä tutkimuksessa tarkemman tarkastelun kohteena on kouluväkivalta yhteisötasolla. Yhteisötasolla väkivaltaan kuuluvat kodin ulkopuolella esimerkiksi instituutioissa, kuten esimerkiksi työpaikoilla ja koulussa tapahtuva väkivalta (Krug ym. 2002, 13).

2.2 Väkivalta ja kiusaaminen koulussa

Tässä alaluvussa tarkastellaan ensin koulukiusaamisen ja -väkivallan käsitteitä sekä niiden käyttämistä rinnakkain ja sen jälkeen lyhyesti kouluväkivallan vaikutuksia sekä siihen puuttumista.

Aiemmissa tutkimuksissa ja kirjallisuudessa väkivallan ja kiusaamisen käsitteitä käytetään usein rinnakkain. Niitä käytettiin rinnakkain myös tämän tutkimuksen aineistona olevissa mediateksteissä sekä tutkimuksen raportoinnissa. Kiusaaminen sanana ja määritelmänä on useimmille meistä tutuin käsite kouluväkivallasta puhuttaessa. Tässä tutkimuksessa koulukiusaamisen ajatellaan viestivän vallan väärinkäytöstä ja olevan osa kouluväkivaltaa. Korpilahti ym. (2019, 21, 236) määrittelevät kiusaamisen ja väkivallan suhdetta rinnastaen ne toisaalta toisiinsa sekä toisaalta määrittelevät, että ” kiusaamisen voidaan tulkita olevan aina väkivaltaa, sillä siinä käytetään valtaa tai voimaa toisen henkilön alistamiseen ja vahingoittamiseen.”

Suomessa kiusaaminen terminä on vakiintunut kuvaamaan esimerkiksi koulussa ilmenevää toistuvaa henkistä ja fyysistä väkivaltaa, jossa henkilöiden välinen vuorovaikutussuhde ajan kuluessa muuttuu yhä epätasavertaisemmaksi ja vihamielisemmäksi (Kauppi 2011,45; Salmivalli 2010,25; Hamarus 2008,29; Repo 2015,14). Kiusaamisessa on huomattu olevan kysymys vallankäytöstä ryhmässä. Kiusaaja saa tavoittelemansa valtaa ja statusta ryhmässä, muiden kannustaessa, hiljaa hyväksyessä tai sivusta kiusaamista katsoessa. (Repo 2015,47.)

Kiusaamisen käsitteen voidaan nähdä eroavan väkivallan käsitteestä kiusaamisen ollessa systemaattista, toistuvaa ja jatkuvaa, kun taas väkivallan käsitteeseen sisällytetään myös satunnainen vallan väärinkäyttö (Huuki 2010, 43–44). Kiusaaminen käsitteenä saattaa Huukin (2010, 43–44) mukaan olla kapea ja riittämätön kuvaamaan koulussa tapahtuvaa toisia alistavaa ja vähättelevää fyysistä, verbaalista tai emotionaalista toisarvoistamista ja väkivaltaa. Tämän kaltainen toiminta liittyy Huukin (2010, 43–44) mukaan koulussa myös osaltaan yksilön minuuden muodostamiseen.

Kouluissa tapahtuviin negatiivisiin kokemuksiin viitataan siis usein koulukiusaamisen käsitteellä. Koulukiusaaminen näyttäytyy useimmiten ihmisten välisenä toimintana, kun taas kouluväkivallan käsitteen käyttäminen mahdollistaa myös koulun toiminnan tarkastelun väkivaltaa mahdollistavana ympäristönä (Kiilakoski 2009, 34–40). Kouluväkivaltaa kuvattaessa keskitytään useimmiten fyysiseen väkivaltaan ja fyysisen vamman tuottamiseen. Arkipäiväinen ja piilossa pysyvä toiminta sekä henkinen ja verbaalinen väkivalta jäävät usein liittämättä kouluväkivaltaan. (Huuki 2010, 29.) Vaikka henkinen väkivalta on ylivoimaisesti yleisin väkivallan laji, yleensä meidän kaikkien on helpompi mieltää väkivallaksi ruumiilliset teot. Ihmisten valtasuhteisiin liittyvä henkinen nujertaminen voi olla vaikea hahmottaa väkivallaksi. (Lidman 2015,28.) Väkivallan monimuotoisuus on tärkeä tunnistaa, jotta siihen voidaan kouluissa puuttua ennaltaehkäisevästi ja ymmärtää, mikä kaikki on väkivaltaa (Krug ym. 2002, 13).

Koskelan & Tuomen (2020,95–96) mukaan koulukiusaaminen aiheuttaa hyvinvoinnin terveyden heikkenemistä ja turvattomuutta sekä vaikuttaa koulumotivaatioon oppimistuloksiin. Kiusaaminen tekee kouluajasta pelottavaa ja pahimmillaan se vaikuttaa kiusattuun traumatisoivasti aikuisuuteen asti aiheuttaen esimerkiksi masennusta ja itsetuhoisuutta. Kiusaaminen aiheuttaa häpeää ja epäluottamusta. Siitä kertominen voi olla vaikeaa ja luottamus muita ihmisiä kohtaan vähenee. Koulukiusaaminen voi aiheuttaa myös syrjäytymistä ja sillä on näin myös yhteiskunnallinen ulottuvuus. (Koskela & Tuomi 2020, 95–96.)

Koulukiusaamiseen puuttuminen riippuu Hamaruksen (2008,81–86) mukaan siitä, miten koulu yhteisössä suhtaudutaan koulukiusaamiseen ja millainen

toimintakulttuuri kouluun on luotu; tunnustetaanko kiusaamisen olemassaolo, millaiseksi arjen ennaltaehkäisevä työ on suunniteltu ja miten kiusaamista, myös piiloista, arjessa havaitaan ja miten kiusaamiseen puuttumisen jälkeen tilannetta seurataan. Tärkeänä puuttumisen keinona on sellaisen toimintaympäristön rakentaminen, joka ehkäisee kiusaamisen syntymistä ja on koko koulun kattavaa kiusaamista ehkäisevää arjessa tapahtuvaa toimintaa sekä tietoisuus ja yhteisen ymmärryksen luominen ilmiöstä. Varsinaisina puuttumiseen kuuluvina teki-jöinä voidaan nimetä kiusaamisen havaitseminen, puheeksi ottaminen, kiusaa-mistilanteen selvittely sekä seuranta. (Hamarus 2008, 81–86.)

2.3 Väkiwalta yhteisöllisellä tasolla

Väkiwaltaa voidaan jäsentää sen tapahtumapaikan mukaan, jolloin siitä käytetään esimerkiksi nimityksiä työpaikka- tai koulukiusaaminen (Bildjuschin ym. 2020,8). Yhteisötasolla tutkitaan niitä sosiaalisia yhteyksiä, joissa sosiaalisia suhteita syntyy; tässä tapauksessa koulua. Yhteisötasoa tutkimalla on tavoitteena löytää yhteisön sellaisia ominaispiirteitä, jotka saattavat liittyä väkivallan ilmeneeseen. (Krug ym. 2002, 13.) Bildjuschkinin ym. (2020,6) mukaan yhteisöllinen väkiwalta on rakenteellista ja institutionaalista epäsuoraa väkiwaltaa, joka syntyy instituution, tässä tutkielmassa koulun, eriarvoistavista ja vahinkoa tuottavista rakenteista, toimintatavoista, valtajärjestelmistä, normeista ja toimintatavoista eli koulun toimintakulttuurista. Keisala ym. (2016,24) muistuttavat kuitenkin myös arjessa tapahtuvan väkivallan ja laiminlyönnin kuuluvan rakenteelliseen väkiwaltaan. Heidän mukaansa tarvitaan lainsäädännöllisiä muutoksia sekä aikuisten välistä yhteistyötä ja asenteiden tarkastelua. Jos esimerkiksi oppilas kokee koulussa väkiwaltaa ja siihen ei puututa ja se ohitetaan, kyseessä on laiminlyönti ja rakenteellinen väkiwalta. Fyysiseen, näkyvään väkiwaltaan on helpompi puuttua, kun siihen mitä ei näe tai mitä oppilaan elämästä puuttuu. (Keisala ym. 2016, 24.)

Väkivallan on todettu olevan osa kasvatus- ja koulutusorganisaatioiden kulttuuria; erilaiset sosiokulttuurisiin tekijöihin perustuvat hierarkkiset arvojärjestykset, sekä kilpailu menestyksestä ylläpitävät väkivaltaa. (Huuki 2010,31.) Juvan (2018,82) mukaan koulussa tapahtuva kiusaaminen on niin yleistä, että sitä ei pitäisi luokitella ainoastaan ei-normaaliksi ja poikkeavaksi käyttäytymiseksi. Kiusaaminen voidaan nähdä osana koulun sosiaalista rakennetta, jossa joku yksilö nähdään jollain lailla poikkeavana ja erilaisena ja hänet sen vuoksi poissuljetaan osin tai kokonaan yhteisön sosiaalisesta yhdessä olost. Schott (2006,40) pohtiikin, kuinka yhteisön ja ryhmän prosessit vaikuttavat siihen, kuinka jostakusta tulee kiusaaja, uhri tai sivustakatsoja.

Kiilakosken (2009,12, 34–39,51) mukaan kouluväkivalta on laajalle levinnyt sosiaalinen ongelma myös suomalaisessa kulttuurissa. Sitä ei aina sellaiseksi tunnisteta eikä suomen kielessä välttämättä myöskään ole käytössä kouluissa tapahtuvaan väkivaltaan sopivia käsitteitä. Koulun kulttuuri saattaa sisältää myös väkivaltaa hiljaisesti tukevia tekijöitä. Jotkut konfliktit jäävät kouluissa huomaamatta ja hoitamatta. Kouluissa saattaa olla olemassa usein myös opettajilta huomaamatta jäävä väkivaltainen kulttuuri. Kiusaaminen ja väkivalta opitaan kätkeään opettajilta monin tavoin. (Kiilakoski 2009, 12, 34–39, 51.) Opettajat saattavat myös ajatella jokapäiväisten konfliktien kuuluvan osaksi normaalia koulun arkea ja heidän voi olla vaikeaa määritellä, mikä kaikki on kiusaamista (Bansel ym. 2009, 60).

Koska kiusaaminen on yhteisössä syntyvä, kehittyvä ja ylläpidetty tapa toimia, on syytä olla tietoinen kulttuurissa vallitsevista virallisista ja epävirallisista arvoista ja normeista (Hamarus 2006,210). Koulun yleisellä ilmapiirillä nähdään tutkimusten mukaan olevan vahva yhteys koulussa ilmenevään väkivaltaan. Jos yhteisössä ei puututa säännönmukaisesti aggressiiviseen käyttäytymiseen, aletaan väkivaltaa helposti pitämään normaalina ja oikeutettuna tapana. (Rantala & Keskinen 2005, 131–132.) Lapset odottavat aikuisilta puuttumista ja toimenpiteitä kiusaamisen lopettamiseksi. Se onkin erityisen tärkeää siksi, että mitä pidempään kiusaaminen on jatkunut, sitä vaikeampaa sitä on saada loppumaan. (Mäntylä ym. 2013, 30.)

Kiusaamisen on ymmärrettävä olevan yhteydessä myös koko yhteiskunnan sosiaalisiin ongelmiin, kuten rasismiin, seksuaaliseen häirintään tai homofobiaan (Schott 2006,21) sekä liittyvän lasten ja nuorten vertaissuhteissa myös hienovaraisiin ja normalisoituneisiin valtaan, sukupuoleen ja suosiojärjestelmiin liittyviin valtavinoumiin (Pihkala 15.2.2021). Kiusaaminen tulisi nähdä sosiaalisena ilmiönä osana yhteisöön kuulumisen ja ryhmässä elämisen vuorovaikutuksen haasteita. Apuna tässä voisi olla sosiaalisten prosessien monimutkaisuuden ymmärtäminen sekä koulun yleinen laadukas pedagogiikka ja kouluympäristö. (Schott 2006, 21.)

Koulu on siis historiallinen, sosiaalinen ja poliittinen systeemi, joka muokkaa yksilön käyttäytymistä välittäen hänelle monenlaisia arvoja ja asenteita. Institutionaaliset käytänteet ja normit, jotka eivät huomioi oppilaiden oikeuksia ja kehitysmahdollisuuksia ovat mahdollistamassa väkivaltaista käyttäytymistä. (Hamarus 2006,201.) Oppilaiden oletetaan usein olevan itsenäisiä ja selviytyvän konflikteista keskenään. Resurssien, tuen, ohjauksen, valvonnan ja laadukkaan vuorovaikutuksen puuttuminen vaikuttavat oppilaiden olemiseen koulussa. Kiusaaminen tulisi nähdä koko yhteisön vuorovaikutuksen näkökulmasta, jotta siihen puututtaisiin kokonaisvaltaisesti koulun rakenteet ja kulttuuri huomioiden. Keskeistä kuitenkin on se, miten jokainen oppilas tulee nähdyksi, kohdatuksi ja ohjatuksi koulun arjessa sekä se, että kouluväkivaltaa pyritään ennaltaehkäisemään. (Hamarus 2006,210.)

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena oleva yhteisötaso yhdistyy myös koulun turvalliseen oppimisympäristöön tai sen rakentamisen haasteisiin. Opetushallitus (2021) kuvailee turvallista oppimisympäristöä fyysisen, sosiaalisen, psyykkisen ja pedagogisen turvallisuuden kautta. Sosiaalista turvallisuutta rakennetaan koulun aikuisten ja oppilaiden välisessä ja keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Jokaisessa koulussa tulee olla suunnitelmat ja ohjeet siitä, miten henkilöstön tulee toimia kiusaamis-, häirintä- ja väkivaltatilanteissa. Psyykkistä turvallisuutta rakennetaan esimerkiksi tunnetaitoja vahvistamalla, oppilaan itsetuntoa tukien sekä ryhmäytymisestä huolehtimalla. Kiusaamisesta on helpompaa kertoa silloin, kun ilmapiiri on rakennettu luottamukselliseksi. Oppilas- ja

opiskelijahuolto ovat tukemassa psyykkisen turvallisuuden rakentumista mahdollisuuksien mukaan ennaltaehkäisevillä toimenpiteillä. Pedagoginen turvallisuus muodostuu turvallisessa oppimis- ja kasvuympäristössä toimivista oppilaista ja aikuisista sekä heidän välisestä toiminnastaan. (Opetushallitus, 2021.)

2.4 Koulukiusaamisen ja -väkivallan ehkäiseminen

Laitisen ym. (2020, 30–31) mukaan oppilaat viettävät koulussa merkittävän osan arkipäivistään ja koulu onkin oppilaille keskeinen sosiaalinen kehitysympäristö. Koulun tavoitteena on luoda kouluun vertaissuhteita tukeva ja vuorovaikutusongelmia ehkäisevä kulttuuri ja näin vaikuttaa ennaltaehkäisevästi kiusaamiseen. Aikuisten arvot, asenteet ja vuorovaikutuksen mallit siirtyvät toimintakulttuurin kautta oppilaille. (Laitinen ym. 2020, 30–31.)

Väkivallan ollessa monitasoinen ongelma, siihen on Krugin ym. (2002, 12) mukaan puututtava yhtäaikaisesti eri tasoilla. Yhteisötasolla puuttuminen edellyttää väkivaltaan mahdollisesti johtavien asioiden huomaamista ja niihin puuttumista (Krug ym. 2002, 12). Kiusaaminen tulisi nähdä Hamaruksen (2006,210) mukaan koko yhteisön vuorovaikutuksen näkökulmasta, jotta siihen puututtaisiin kokonaisvaltaisesti koulun rakenteet ja kulttuuri huomioiden. Väkivallan erityispiirteiden tunnistaminen on edellytys väkivallan ehkäisemiseksi sekä avun kohdentamiselle (Krug ym. 2002, 12).

Ryhmän kulttuurilla ja pedagogisilla ratkaisuilla on suuri merkitys kiusaamisen ehkäisemisessä (Davis & Degodardi 2015,64). Kiusaaminen ei Fischerin & Bilzin (208, 752) mukaan ole kahden välinen asia vaan ilmenee monitahoisessa yhteisöllisessä toiminnassa, jossa myös opettajat ovat osallisina. Heidän asenteensa sekä tapansa puuttua kiusaamistilanteisiin vaikuttavat kiusaamiseen ja sen ilmenemiseen. Kun opettaja uskoo kykyihinsä puuttua onnistuneesti kiusaamistilanteisiin, hän myös luultavasti puuttuu niihin. (Fischer & Bilz 2018, 752.) Laadukas pedagogiikka, johdonmukainen toiminta kiusaamisen ehkäisemiseksi,

lasten sosiaalisten haasteiden tunnistaminen ja tukeminen sekä sosiaalisten- ja tunnetaitojen opettaminen ovat tärkeitä seikkoja kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi (Repo 2015,104; Saracho 2017,455).

Hamaruksen (2006,210) mukaan oppilaat haluavat kokea tulevansa arvostetuiksi. Oppilaiden vahvuuksien löytäminen sekä niistä kertominen auttavat tässä ja saattavat vähentää tarvetta hakea arvostusta kiusaamalla. Koulun opettajien ja henkilökunnan tulisi toimia koulun normien mukaisesti ja näin vahvistaa esimerkillään sitä, miten kiusaamistapauksissa reagoidaan. (Hamarus 2006,210.) Kiusaamiseen puuttumisen on siis edellisten tutkimusten mukaan todettu olevan hyvin tärkeässä asemassa sen vähentämiseksi.

Puuttumisen tueksi oppilaille on Hamaruksen (2002, 117–119) mukaan luotava mahdollisuuksia kertoa kiusaamisesta. Opettajan sekä muiden työntekijöiden esimerkiksi terveydenhoitajan, kuraattorin ja psykologin olisi oltava helposti saatavilla ja lähestyttävissä. Myös lasten ja nuorten on tiedettävä miten menetellä kiusaamistilanteissa. Koulun tehtävänä on luoda rakenteet, jotka mahdollistavat kiusaamisen ennaltaehkäisemisen sekä siihen puuttumisen. (Hamarus 2002, 117–119.) Kiilakosken (2009,57) mukaan kouluissa voidaan osallisuutta edistämällä ja turvallisia sukupolvisuhteita rakentamalla vaikuttaa ehkäisevästi kouluväkivaltaan. Lasten ja nuorten tarkkailemisen sijaan hän siirtäisi huomiota siihen, miten kouluissa voitaisiin edistää keskinäisen vuorovaikutuksen kulttuuria ja turvallisia toimintaympäristöjä.

Keskeinen osa kouluväkivallan ennaltaehkäisyä ja hallintaa onkin esimerkiksi Kyllösen & Rickmanin (2011, 73–78) mielestä vuorovaikutus sekä myönteinen ja välittävä toimintakulttuuri. Koulukiusaaminen vähentää kouluviihtyvyyttä merkittävästi ja se vaatii aikuisilta tarkkaavaisuutta ja oppilaiden osallistamista. Oikeudenmukaiset ja selkeät säännöt, kiusaamisen ehkäisemiseksi tehty suunnitelma sekä yksilöllisyyden huomioonottaminen lisäävät työrauhaa ja turvallisuuden tuntua kouluympäristössä. (Kyllönen& Rickman 2011, 73–78.) Koulukiusaamisen ennaltaehkäisemisessä on olennaista myös yhteisön eri toimijoiden keskusteleminen ja yhteisen ymmärryksen luominen siitä, miten he

ymmärtävät kiusaamisen ja yhdessä sen sopiminen miten eri tilanteisiin puututaan (Hamarus & Kaikkonen 2013, 164).

Koulun toimintakulttuuri, yhteisöllisyyden rakentaminen sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen muodostavat siis perustan kiusaamisen ehkäisemiseksi (Laitinen ym. 2020, 30). Keskeinen kiusaamista ehkäisevä tapa on ryhmähengen vahvistaminen erilaisen yhteistoiminnan kautta heti ensimmäisistä luokista lähtien (Mäntylä ym. 2013, 117).

3 KOULUVÄKIVALLAN UUTISOINTI

3.1 Media ja mediatekstit tutkimusaineistona

Ideaalitapauksessa media tarjoaa kaikille kansalaisille yhdenvertaisen mahdollisuuden julkiseen keskusteluun tarjoamalla monipuolisia kuvauksia yhteiskunnallisista ja kulttuurisista kysymyksistä. Media on toisaalta osa ympäröivää maailmaamme ja toisaalta se on itse rakentamassa todellisuuttamme. Media rakentaa omalta osaltaan informaatiopohjaa joko konservatiivisesti eli vanhaa säilyttäen tai progressiivisesti uutta etsien. (Nieminen & Pantti 2012, 12–13.)

Media tarkoittaa tapaa ilmaista eri asioita siinä sosiaalisessa yhteydessä, jossa se on tuotettu ja välitetty. Media on tuottamassa yhteisiä kokemuksia ja se välittää merkityksiä ja ihmisten tai asioiden välisiä suhteita. (Suonsivu 2010, 137.) Mediatutkimuksessa media määritellään usein joukkoviestinnän kanavaksi, joka mahdollistaa viestinnän isoillekin kohderyhmille useimmiten ajasta ja paikasta riippumatta. Media voidaan määritellä teknisesti viestintävälineeksi ja kulttuurisesti merkitysten välittämisen materiaalisiksi käytännöiksi. Media kietoutuu osaksi ihmisten elämänhallintaa, maailmankuvaa ja identiteettiä. (Suonsivu 2010, 150.)

Erilaisia median muotoja ovat printtimedia eli lehdet ja muu painettu sana, erilaiset kuvat, radio, elokuva, televisio sekä multimedia ja uusmedia. Media voi siis viitata yksittäisiin viestimiin ja mainosvälineisiin, tiedon tallentamiseen tai tiedon lähettämiseen. Laajimmillaan median ajatellaan sisältävän joukkoviestinnän muodot, joissa tietoja toimitetaan yleisölle erilaisilla media-alustoilla esimerkiksi sähköisessä tai painetussa muodossa. (Nieminen & Pantti 2012, 14–15.) Käytännössä media voidaan jakaa siis lehdistöön ja sähköiseen mediaan (Wiio 2006, 20–21).

Lehdistöön sisältyvät päivälehdet, sanomalehdet, aikakauslehdet, ilmais- ja noutolehdet ja sähköiseen viestintään radio ja televisio sekä näiden molempien lisäarvopalvelut eri jakeluteillä. Lisäarvopalveluista varsinkin verkkomedia on tiedonvälityksessä merkittävässä asemassa. (Wiio 2006, 20–21.) Sanomalehdet ja perinteiset uutismediat jakavat suurimman osan journalistisesta sisällöstään, myös uutisista, ilmaiseksi verkossa. Uutisella tarkoitetaan juttu- tai ohjelmatyyppeä, joka kertoo uutta, yllättävää ja merkittävää tietoa jostain äskettäin sattuneesta ja kiinnostavasta aiheesta. (Kuutti 2005,242.) Uutisissa asiat esitetään usein ongelmina, joihin etsitään mahdollisia syitä tai ratkaisuja (Valtonen 1998, 94).

Mediatekstien ollessa osa laajempaa kulttuuria, niiden tulkinta on samalla kulttuurin tutkintaa. Median rooli totuuden merkityksellistäjänä ja arvomaailman välittäjänä on koko ajan suurempi. (Nieminen & Pantti 2012,110, 12–13.) Media esittää esimerkiksi ilmiöitä, asioita tai ihmisiä jollakin tietyllä tavalla tai tietynlaisiksi tai rakentaa ymmärrystä siitä, millaisia niiden kuuluisi olla. Kulttuuri elää ja moninaistuu ja median kuvastot ja tekstit ovat muokkaamassa käsityksiämme ja ajatuksiamme. (Karkulehto & Saresmaa 2019). Tätä ilmiötä kuvataan representaation käsitteellä, jolla lyhyesti sanottuna viitataan kulttuuristen merkitysten muodostumisen prosesseihin (Sihvonen 2006, 129).

Representaatio mediassa on siis esittämistä, edustamista ja sen ymmärryksen rakentamista, millainen tai millainen esimerkiksi jonkun asian, ilmiön tai ihmisryhmän kuuluisi olla (Karkulehto & Saresmaa 2019). Representaatioiden tuottamat merkitykselliset tiedot kohteestaan ovat vaikuttamassa sosiaalisiin käytäntöihin: näemme itsemme ja toisemme representaatioiden kautta tietystä näkökulmasta ja se on vaikuttamassa siihen, miten kohtelemme muita ihmisiä ja miten meitä itseämme kohdellaan (Nieminen & Pantti 2012,119–120).

Media vaikuttaa sosialisatioon eli arvojen siirtämiseen suuntaamalla tapamme ajatella ja on eräs sosiaalistaja vaikuttaen maailmankuvamme rakentamiseen. Sosiaalistumisprosessi kuvaa sitä, miten ihmiset omaksuvat ryhmän yhteisiä normeja, käyttäytymistapoja ja ajattelua. Media luo osaltaan yhteisöllisyyttä ja turvaa ja toisaalta se on lisäämässä stereotyyppistä ajattelua. (Mustonen

2001,63.) Se on rakentamassa julkisuuden ilmiöitä ja luo omaa todellisuuttaan välittäen näkemyksiä siitä (Herkman 2011,46; Mustonen 2001, 63).

Media rakentaa omalta osaltaan kouluväkivaltaa ilmiönä. Kiilakoski (2009,14) kirjoittaa siitä, että laajaa mediahuomiota saavat useimmiten vakavammat tai äärimmäiset kouluväkivallan muodot, jotka saattavat peittää alleen kouluissa tapahtuvan muunlaisen väkivallan olemassaolon. Tässä tutkimuksessa tutkitaan sitä, minkälaisena ilmiönä kouluväkivalta näyttäytyy iltapäivä- ja sanomalehtien sekä uutiskanavien uutisten mediateksteissä. Seuraavassa luvussa tarkastellaan aiempia tutkimuksia kouluväkivallasta mediateksteissä ja sen jälkeen on vuorossa tämän tutkimuksen tarkempi esittely.

3.2 Kouluväkivalta uutisteksteissä

Kaikilla perinteisillä uutiskanavilla sekä lehdistöllä on omat sähköiset uutiskanavansa ja useimmat meistä lukevat uutisensa internetin kautta silloin kun se itselle parhaiten sopii. Joukkotiedotuksen asema on keskeinen yhteiskunnallisissa järjestelmissä ja siksi sen tutkiminen on tärkeää (Wiio 2006, 5-6, 11-12).

On tärkeä tutkia uutisoinnin vaikutuksia sekä sitä, miten koulukiusaamista ja -väkivaltaa uutisissa on kuvattu. Mediassa toistuvat tulkinnat kouluväkivallasta muokkaavat käsityksiämme ilmiöstä, siihen puuttumisesta, sen ehkäisemisestä sekä siinä osallisina olevista. Tutkimusten mukaan suurin osa ihmisistä luottaa uutisointiin ainakin yhtä paljon kuin terveydenhuollon antamaan tietoon (Moreno ym. 2019, 1275). Kiusaamisesta uutisointi saattaa myös luoda merkittäviä sosiaalisia reaktioita kuten esimerkiksi lisääntyviä soittoja erilaisiin auttaviin puhelinnumeroihin (Verdet 2017,169-167).

Salmivalli (2010, 14-16) kirjoittaa, että tiedotusvälineissä kiusaaminen tulee usein esille traagisen tapahtuman tai vakavan väkivallanteon jälkeen isoin otsikoin ja silloin kiusaaminen ilmiönä saattaa hämärtyä ja päivittäinen kiusaaminen jäädä havaitsematta. Tutkimusten mukaan näyttäisikin siltä, että

koulukiusaaminen ja -väkivalta ilmiöinä ylittävät media kynnyksen ja saavat huomiota silloin, kun jotain vakavaa ja dramaattista tapahtuu (Verdet 2017, Moreno ym. 2019, Kim & Telleen 2017, Knight 2015). Koulukiusaaminen on Verdetin (2017,189–190) tutkimuksen mukaan enenevässä määrin, mutta kuitenkin vielä vähän kokonaisuudessaan esillä mediassa siihen nähden, että se on asiantuntijoiden toimesta määritelty pysyväksi ja jatkuvaksi ilmiöksi kouluissa. Kiusaaminen sosiaalisena ilmiönä vaatisi hänen mukaansa syvällisempää käsittelyä mediassa.

Utustekstejä koulukiusaamisesta ja -väkivallasta on lähestytty esimerkiksi kehysanalyysin avulla. Kehysanalyysi on tullut suosituksi metodologiaksi mediatekstejä tutkiessaan esimerkiksi kuvauksia, kieli- ja mielikuvia, stereotyyppiä, toimijoita, vaikuttajia ja viestejä (Verdet 2017,176). Kehystäminen ja teemoittaminen auttavat ymmärtämään, kuinka kiusaamiseen ja väkivaltaan liittyvistä asioista uutisissa kirjoitetaan ja kuinka niistä keskustellaan (Knight 2015,18).

Aiempien tutkimusten (Knight 2015,14, Kim & Telleen 2017, 728) mukaan uutismedia on kehystänyt koulukiusaamista ja -väkivaltaa joko yksilön, ihmissuhteiden, yhteisön tai yhteiskunnan ongelmaksi tai näiden yhteisvaikutukseksi. Knightin (2015,14) tutkimus kuvasi kiusaamista kuuden kehyksen kautta, jotka olivat kiusaaminen; 1) ihmisten välisenä 2) koulun 3) rikosoikeudellisenä 4) perheeseen liittyvänä 5) julkisen terveydenhuollon ja 6) teknologiaan liittyvänä ongelmana. Tutkimuksen aineistossa olevien uutisten mukaan kiusaamista pidettiin erityisesti koulun ongelmana. Koulun nähtiin olevan päävastuussa kiusaamiseen johtavista syistä ja siihen puuttumisessa sekä sen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin. Perheet ja vanhemmat nähtiin tutkituissa uutisissa olevan vähiten vastuussa edellisistä seikoista ja heidän myös nähtiin syyllistävän koulua kiusaamisilmiöstä. (Knight 2015,39.)

Kim & Telleen (2017,725–727) tutkivat sisällönanalyysimenetelmää hyödyntäen sitä, miten amerikkalainen uutismedia (sanomalehdet ja televisiouutiset) kehystää kysymyksen siitä, kuka on syyllinen koulukiusaamiseen ja kuka on vastuussa kiusaamisongelman ratkaisusta. Tutkijoiden mukaan se, miten

media kiusaamisen esittää, on vaikuttamassa yleiseen mielipiteeseen siitä. Uutiset voivat kehystää julkaisunsa jollain näkökulmalla ja näin sanella myös sen, mitä yleisesti asiasta tulisi ajatella. Tämä (Kim & Telleen, 2017) tutkimus keskittyi tutkimaan sitä, miten media kehystää kysymyksen vastuusta. Vastuun tarkastelu jakautuu jonkun ongelman yksilöllisiin tai yhteiskunnallisiin syihin ja ratkaisuihin. Edellä mainitussa tutkimuksessa keskityttiin lähes samoin kuin Knightin (2015) tutkimuksessa viiteen mahdolliseen syylliseen ja toisaalta mahdolliseen ongelman ratkaisuun kiusaamiseen liittyen mediauutisten mukaan: 1) kiusaajat ja heidän perheensä 2) uhrin ja heidän perheensä 3) koulut ja opettajat 4) hallitus ja poliitikot 5) yhteiskunta.

Kimin & Telleenin (2017,735) tutkimustuloksissa löytyi uhria syyllistävä kehys ja kiusatut sekä heidän perheensä nähtiin olevan amerikkalaisen uutismedian mukaan suurimmassa vastuussa kiusaamisen syihin liittyen. Kiusaajien ja heidän perheidensä sekä koulun vastuut kiusaamiseen liittyen nähtiin myös, sitä vastoin hallitus ja poliitikot mainittiin harvemmin syyllisiksi koulukiusaamiseen. Koulun taas nähtiin olevan vastuussa ongelman ratkaisemisesta. Uutisointi keskittyi huomattavasti enemmän yksilötason (kiusaaja, kiusattu) vastuiden kuvaamiseen, kuin sosiaalisen tason (koulut, hallitus, yhteiskunta) vastuiden kuvaamiseen. Koulukiusaaminen nähtiin kuitenkin laajasti koulun ongelmana ja sen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumisen olevan opettajien vastuulla. Kiusatut saivat uutisissa paljon tilaa dramaattisine tarinoineen. Tämä saattaa tutkijoiden mukaan luoda vaikutelman siitä, että kiusattu on suurimmalta osalta itse vastuussa kiusatuksi tulemisestaan. Se saattaa myös siirtää huomion olennaisista kysymyksistä kiusaamiseen liittyen; miten muuttaa kiusaajan käyttäytymistä tai millaisia muutoksia olisi tarpeellista tehdä yhteiskunnan tasolla. (Kim & Telleen 2017,741.)

Uutiskirjoitukset keskittyivät tutkimusten mukaan kiusaamisesta vastuussa olevien etsimiseen enemmän kuin sen ennaltaehkäisemisen tapoihin. Knightin (2015,39) tutkimuksen mukaan uutisissa keskityttiin eniten kiusaamiseen puuttumisen tapoihin. Uutiset myös antoivat ymmärtää kiusaamisen olevan vakava sosiaalinen ongelma, johon on puututtava. Kiusaamiseen johtavat

syyt ja sen seuraukset saivat Knightin (2015,39) tutkimusaineiston mukaan vähemmän huomiota uutismediassa. Uutisissa korostettiin uhrin vastuuta ottaa kiusaaminen puheeksi, sen sijaan että olisi keskitytty kiusaajan vastuuseen tai hänen käyttäytymisen muuttumisen tarpeeseensa. Uhrin jonkinlainen erilaisuus nähtiin myös syynä kiusatuksi tulemiselle.

Knightin (2015,44) mukaan uutismedia voisi jatkossa ottaa selvää ja uutisoida enemmän kiusaajien vastuista teoistaan, sosiaalisten instituutioiden vastuista kiusaamisen lopettamiseksi sekä kiusaamiseen johtavista syistä sekä sen vakavista vaikutuksista. Kimin ja Telleenin (2017,743) mukaan koulukiusaamisesta uutisointi keskittyy tällä hetkellä uutisten tekijöiden mielestä uutisoinnin arvoisiin tapahtumiin, kiusaamista kokeneiden äänen kuulemiseen ja kirjoittamiseen sekä kiusaamistarinoiden kertomiseen.

4 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Syksyllä 2020 Vantaalaisessa koulussa sattunut väkivallanteko sekä siitä alkanut vuolas keskustelu mediassa herättivät mielenkiintoni ja tuottivat runsaasti aineistoa kouluväkivallan ja mediatekstien tutkimiseen. Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, mitä suomalaisissa mediateksteissä kirjoitetaan kouluväkivallasta. Tässä tutkimuksessa aikaisempaa tietoa analyysin taustalla on vaikuttamassa väkivallan ymmärtämisen ekologinen malli, jonka mukaan väkivalta on yksilö-, ihmissuhde-, yhteisö- ja yhteiskunnan tasojen monimutkaisen yhteisvaikutuksen tulosta (Krug ym. 2002, 12).

Tässä tutkimuksessa valittiin tarkemman tarkastelun kohteeksi mediatekstien kuvauksia kouluväkivallasta yhteisötasolla. Väkivaltaa yhteisötasolla tutkitessa voidaan tutkia esimerkiksi koulua ja sen sellaisia piirteitä, jotka ovat yhteydessä väkivallan ilmenemisen mahdollisuuteen (Krug ym. 2002, 13).

Mediateksteistä välittyi koulun kontekstissa kuva erityisesti väkivallan ilmenemiseen liittyvistä haasteista, syistä ja ratkaisuehdotuksista. Niinpä tutkimuskysymykseksi tarkentui seuraava:

Millaisia haasteita, syitä ja ratkaisuja mediateksteissä tuodaan esille kouluväkivaltaan liittyvistä tekijöistä yhteisötasolla?

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimusaineisto ja sen keruu

Tämän tutkimuksen aineistona olivat verkossa julkaistut suomalaiset media-tekstit koulukiusaamisesta ja -väkivallasta. Vantaan Kytöpuiston koululla sattui uutisointien mukaan vakava väkivallanteko 15.9.2020. Se sai paljon mediajulkisuutta ja toi koulukiusaamisen- ja väkivallan runsaaseen ja moninaiseen mediakeskusteluun eri uutiskanavilla ja lehdistössä.

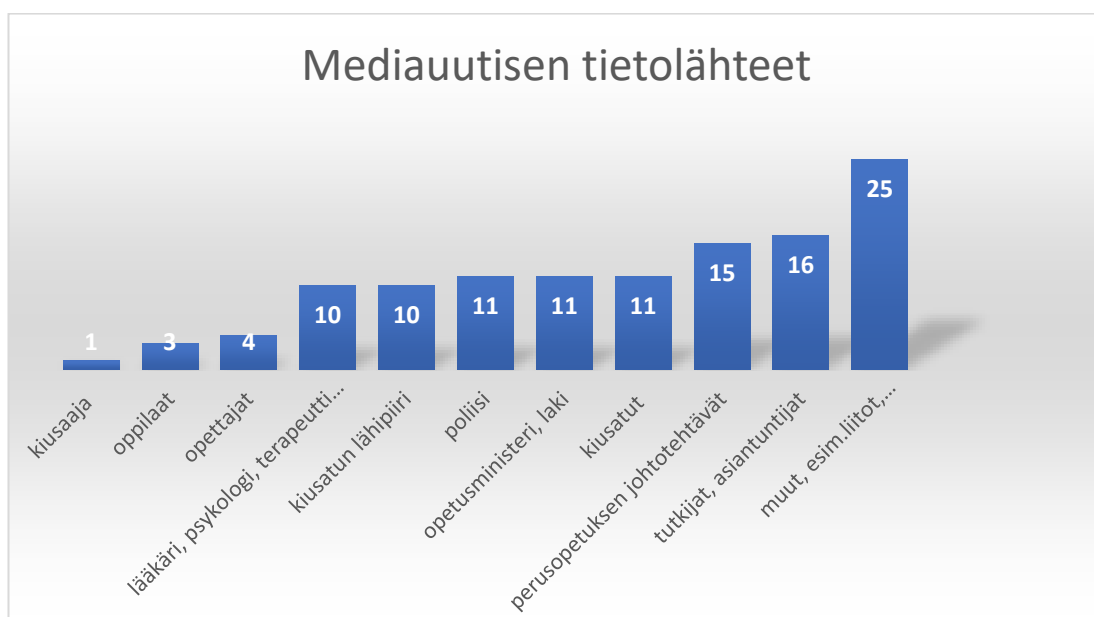
Tutkimusaineiston keruu aloitettiin 21.9.2020 Iltalehden uutisella ”Kuu-desluokkalaisten epäillään pahoinpidelleen koululaisen välitunnilla Vantaalla.” Uutinen kertoi Vantaan Kytöpuiston koululla 15.9.2020 sattuneesta oppilaiden välisestä väkivallanteosta, jossa yksi oppilas loukkaantui niin pahoin, että hänet vietiin ambulanssilla sairaalahoitoon. Aineiston keruuni lopetin Iltasanomien uutiseen 26.11.2020 ”11-vuotias pahoinpideltiin välitunnilla – yli kahden kuu-kauden jälkeen perhe kertoo kiusaamisen jatkuvan yhä.” Uutisessa kerrotaan 15.9.2020 sairaalahoitoon joutuneen 11-vuotiaan olevan edelleen kiusaamisen kohteena. Vantaan Kytöpuiston koulussa sattunut pahoinpitely johti Iltasanomien uutisen mukaan neljän kiusanneen oppilaan määräaikaiseen erottamiseen koulusta, uhrin koulun vaihtamiseen sekä laajaan koulukiusaamista koskevaan julkiseen keskusteluun. Aineiston keräämisen ajankohdaksi valittiin siis 21.9.-26.11.2020 ja tuona aikana seurattiin Liitteessä 1. (sivu 78) olevien uutiskanavien uutisointia kouluväkivaltaan liittyen.

Tämän tutkimuksen otos on harkinnanvarainen otos, johon valittiin tutkimustehtävän kannalta olennaista aineistoa. Media-aineistoille on tyypillistä varsinkin verkkomaailmassa se, että niissä yhdistellään tekstiä, kuvaa, ääntä ja liik-kuvaa kuvaa. Tutkimusaineisto koostuu 59 mediatekstistä, joista on poistettu kaikki muu paitsi kirjoitettu teksti. Liitteessä 2. sivulla 79 näkyy aikajärjestyksessä, mistä mediasta ja minkälaisia juttujen lajityyppejä aineistoni sisältää.

Tutkimuksen suunnitteluvaiheessa olin kiinnostunut tutkimaan väkivallan ilmenemistä Maailman terveysjärjestön väkivallan ymmärtämisen ekologisen mallin (Krug ym. 2002,12) mukaan. Aineistoon tutustuessani teemoittelin sitä yksilö-, ihmissuhde-, yhteisö- sekä yhteiskunnan tasojen mukaan. Väkivallan ymmärtämisen ekologisen mallin mukaan väkivalta on näiden tasojen monimutkaisen yhteisvaikutuksen tulosta. Se, että näiden tekijöiden suhde väkivaltaan ymmärretään, auttaa muodostamaan näkökulmaa väkivallan ehkäisemiseksi. (Krug ym. 2002,12.)

Edellä kuvattu teemoittelu osoitti aineistoni laajuuden ja rikkauden. Koska halusin kuvata aineistoani sisällönanalyysiä käyttäen mahdollisimman rikkaasti ja yksityiskohtaisesti tein valinnan tarkastella tässä tutkimuksessa kouluväkivaltaa tarkemmin yhteisötasolla muiden tasojen jäädessä tämän tutkimuksen ulkopuolelle. Tämän tutkimuksen tarkempaan tarkasteluun valittiin kouluväkivaltaan mediateksteissä yhteisötasolla liitetyt haasteet, syyt ja ratkaisut.

Tutkimuksen mediatekstit muodostuivat teksteistä, joita varten toimittajat olivat haastatelleet eri asemassa olevia henkilöitä tai käyttäneet lähteenään jonkun henkilön tai esimerkiksi liiton kannanottoja sekä vaikkapa perusopetuslaikaa. Kuviosta 1. nähdään asiantuntijalähteenä olevien määriä tämän tutkimuksen mediateksteissä.

KUVIO 1. Mediatekstien tietolähteet

Useissa uutisissa tietolähteenä ovat olleet esimerkiksi yliopistojen professorit ja tutkijat, kiusatut henkilöt tai heidän lähipiirinsä, poliisi sekä terveydenhuollon henkilöstö kuten esimerkiksi lääkäri tai terapeutti. Opetusministerin kannottoihin ja perusopetuslakiin viitattiin myös useissa uutisissa. Muita asiantuntijoita ja tietolähteitä olivat esimerkiksi liitot, yhdistykset, työryhmät, turvallisuusalan konsultit sekä erilaiset tuki- ja neuvontapalvelut koulukiusaamiseen ja -väkivaltaan liittyen. Huomattavan vähän tekstien tietolähteenä oli käytetty opettajia, oppilaita ja kiusaajia. Heidän on varmasti monestakin syystä haastavaa tulla julkisesti esiin ottamaan kantaa koulukiusaamiseen ja -väkivaltaan.

5.2 Aineiston analyysi

Tämä tutkimus on laadullinen. Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on kuvata, ymmärtää tai antaa mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98). Tässä tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita mediatekstien sisällöstä. Sisällönanalyysissä tarkastellaan kieltä todellisuuden kuvana ja tutkijan on pyrittävä analysoimaan aineistoaan mahdollisimman totuudenmukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2018 53–54; Bengtsson 2016, 8), systemaattisesti ja objektiivisesti (Kynäs 2020,13). Sisällönanalyysi voi kuvata mitä aineistossa sanotaan ja pysyä hyvin lähellä tekstiä ja sen ilmeistä sisältöä. Toisaalta voidaan tulkita sitä, mitä tekstissä kerrotaan. (Bengtsson 2016,10.)

Sisällönanalyysiä ei lähtökohtaisesti ohjaa jokin teoria tai epistemologia ja sen vuoksi täsmällinen, luotettava ja totuudenmukainen tulosten esittäminen on sitä käytettäessä erityisen tärkeässä asemassa (Tuomi & Sarajärvi 2018,103; Bengtsson 2016, 8). Tämän tutkimuksen taustalla metodologiana voidaan kuitenkin pitää sosiaalista konstruktionismia, jossa ajatellaan todellisuuden rakentuvan sosiaalisessa ja kielellisessä vuorovaikutuksessa. Siinä ajatellaan, että elämästämme on löydettävissä absoluuttisen totuuden sijaan erilaisia selitystapoja

ja kertomuksia. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan mediatekstien kuvailua kouluväkivallasta ajatellen sen olevan ”rakennelma tietyistä puitteista tietyissä olosuhteissa” (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Sisällönanalyysissä etsitään systemaattisesti tekstimuotoon saatetusta aineistosta merkityksiä ja pyritään saamaan tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä tiivistetty ja yleisessä muodossa oleva kuvaus, joka saattaa omalta osaltaan lisätä ymmärrystä aiempaan tietoon ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Aineistoa pyritään kuvailemaan käsitteellistämisen ja teemoittelun avulla (Kyngäs 2020, 13).

Tämän tutkimuksen analyysi toteutettiin teoriaohjaavana sisällönanalyysinä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä teoria toimii tutkimuksen apuna ja viitekehystenä, mutta analyysi ei pohjaudu suoraan siihen. Aikaisempi tieto toimii uusien ajatuksien herättävänä ja tutkijan ajatteluprosessia vie eteenpäin vuoroin aineisto ja vuoroin teoria. Ideaalitulanteessa abduktiivisen päättelyn eli edellä mainittujen yhdistelyn tuloksena saattaa syntyä jotain uutta. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 109–110.)

Kun mediasisältöjä tutkitaan sisällönanalyttisesti, määritellään ensin, mitä tutkimuskohteella tarkoitetaan. Sen jälkeen valitaan tarpeeksi kattava otos esimerkiksi mediatekstejä, jotka täyttävät määritelmän kriteerit ja ne analysoidaan tarkemmin. (Mustonen 2001, 56.) Tähän tutkimukseen valittiin tutkittavaksi ilmiöksi koulukiusaamisen – ja väkivallan uutisointi lyhyellä aikavälillä vakavan koulussa tapahtuneen väkivallanteon uutisoinnin jälkeen. Analysoitavia uutisia oli 59 kappaletta ja analysoitavaa tekstiä 215 sivua. Sisällönanalyysissä on tässä tutkimuksessa keskitytty siihen, mitä asioita mediatekstit käsittelevät suhteessa tutkimuskysymykseen. Tässä tutkimuksessa ei ole analysoitu tai kritisoitu toimittajien tai haastateltavien henkilöiden tapaa ilmaista asioita. Kiinnostuksen kohteena on ollut mediatekstien sisältö. Analyysiyksikkönä olen käyttänyt lyhyehköjä tekstikokonaisuuksia, jotka olen pelkistänyt ja tulkinnut sopivan hyvin kouluväkivaltaa yhteisötasolla tarkastellessani.

Tutkimusaineistoa käytiin ensin huolellisesti läpi useamman kerran kokonaiskuvan saamiseksi. Teksteistä löytyi paljon kuvauksia kouluväkivallasta myös yhteisötasolla. Kun aineistosta alkoi löytyä etsittyjä tekijöitä, alkoi alkuperäisten ilmausten koodaaminen tekstistä sekä niiden kerääminen erilliseen tiedostoon. Tiedostoon kerättiin alkuperäisiä ilmauksia, joihin liitettiin uutisen numero, jotta alkuperäiseen tekstiin oli tarvittaessa mahdollista palata. Alkuperäisistä ilmauksista alettiin tämän jälkeen muodostamaan niiden viereen taulukkomuotoon pelkistettyjä ilmauksia sekä ala- ja yläluokkia. Seuraava taulukko (taulukko2.) kuvaa lyhyesti tutkimuksen aineiston analyysin tekemisen tapaa.

TAULUKKO 2. Esimerkki tämän tutkimuksen sisällönanalyysistä

alkuperäinen ilmaus	pelkistetty ilmaus	alaluokka	yläluokka
<p>”--uhrin lähipiiriltä saatujen tietojen mukaan koulu ei ollut puuttunut tiedossaan jo pitkään olleeseen väkivaltaiseen kohteluun”(U25)</p> <p>”--Opettajakoulutuksessa ei kerrota lainkaan, miten kiusaamista pitäisi hoitaa” (U55)</p>	<p>väkivaltaiseen kohteluun ei puututtu, vaikka siitä tiedettiin</p> <p>koulutus ei takaa taitoja puuttua kiusaamiseen</p>	<p>Asenteet</p> <p>Osaamattomuus</p>	<p>Kouluväkivaltaan puuttumisen haasteet</p>
<p>”--Laki takaa oppilaille oikeuden turvalliseen oppimisympäristöön. käytännössä tämä ei toteudu. koulun pitää olla kaikille oppilaille turvallinen paikka” (U15.)</p> <p>”--Vuodesta toiseen oikeusasiamiehen havaintona on ollut, että oppilaan oikeus turvalliseen kouluympäristöön ei aina toteudu” (U22.) ”</p> <p>”-- Kiusaaminen on ryhmäilmiö. Usein se tapahtuu siksi, ettei lapsella ole hallussaan muita keinoja—” (U30)</p>	<p>laki takaa oikeuden turvalliseen oppimisympäristöön, ei toteudu käytännössä</p> <p>oikeus turvalliseen kouluympäristöön ei aina toteudu</p> <p>Kiusaamisessa kyse ryhmäilmiöstä</p>	<p>Taustalla olevat rakenteet</p> <p>Oppilaiden väliset suhteet</p>	<p>Turvallisen oppimisympäristön rakentamisen haasteet</p>

Aineiston laajuuden ja rikkauden vuoksi mediatekstien tarkastelua rajattiin siis koskemaan yhteisötasolla niitä tekijöitä, jotka saattavat olla yhteydessä kouluväkivallan ilmenemiseen ja mahdollistamassa sitä. Nämä tekijät tulivat aineiston analyysissä esille kouluväkivaltaan yhteydessä olevien haasteiden, syiden ja niihin liittyvien ratkaisuehdotusten kautta, jonka vuoksi ne lähtivät ohjaamaan analyysin teon seuraavaa vaihetta.

Sisällönanalyysillä tehtyä taulukkoa läpikäydessä ja koodatessa, nousi sieltä selkeästi esiin kaksi usein toistuvaa merkityskokonaisuutta, joista muodostettiin kaksi yläluokkaa; kouluväkivaltaan puuttumisen haasteet sekä turvallisen

oppimisympäristön rakentamisen haasteet. Näiden kummankin alle löydettiin aineistoa uudelleen läpikäyden neljä alaluokkaa. Yhdistäväksi luokaksi tutkimuksen viitekehyksen sekä aineiston perusteella nimettiin kouluväkivaltaan liitetyt haasteet yhteisötasolla. Luokkien lisäksi jaoteltiin vielä omaksi taulukokseen kouluväkivaltaan yhteisötasolla liitetyt haasteet, syyt ja ratkaisuehdotukset, jotka ovat näkyvillä seuraavalla sivulla olevassa Taulukossa 3.

TAULUKKO 3. Kouluväkivaltaan mediateksteissä yhteisötasolla liitetyt haasteet, syyt ja ratkaisuehdotukset

KOULUVÄKIVALTAAN YHTEISÖTASOLLA LIITETYT HAASTEET	HAASTEIDEN SYYT	RATKAISUEHDOTUKSET
PUUTTUMISEN HAASTEET	<i>Väkivalta ei tule aikuisten tietoon</i> -kaikkea ei voi nähdä -oppilaat eivät kerro -kiire	-luottamuksellisen ja avoimen ilmapiirin rakentaminen -tieto kenelle voi kertoa -opettajien läsnäolo -terveydenhoitaja, kuraattori, psykologi saatavilla
	<i>Ennaltaehkäisemisen haasteet</i> -yhteistyön haasteet -varhainen puuttuminen -	--väkivaltaan liittyvien riskitekijöiden varhainen tunnistaminen ja jo niihin puuttuminen sekä yhteistyö perheiden kanssa
	<i>Aikuisten osaamattomuus</i> - koulutuksen ja tiedon puute - yhteistyön tavat	- koulutus ja selkeät toimintaohjeet -selvyys omasta roolista näyttää mallia -toimivat mielenterveys-, sosiaali- ja terveyspalvelut
	<i>Asenteet</i> -vähättely -pois katsominen	- väkivallan erilaisten esiintymismuotojen ja niiden haavoittavuuden tunnistaminen esimerkiksi koulutuksen avulla
TURVALLISEN OPPIMISYMPÄRISTÖN RAKENTAMISEN HAASTEET	<i>Taustalla olevat rakenteet</i> - lait, suunnitelmat, toimenpideohjelmat ei kaikilta osin sopivia tai ajantasaisia - vastuut ja velvollisuudet epäselviä	-lakisääteinen koulukohtainen kiusaamisen vastainen suunnitelma ajan tasalle -lainsäädännölliset muutokset -- työnjaon ja vastuiden sopiminen yhdessä ja niihin sitoutuminen
	<i>Ilmapiiri</i> -turvattomuus -yhteisöllisyyden puuttuminen	-luottamuksellisen ja turvallisen ilmapiirin rakentaminen -yhteisöllisyyden luominen
	<i>Oppilaiden väliset suhteet</i> -kiusaaminen vallankäyttöä ja ryhmämiö -ryhmä hyväksyy jonkun kiusaamisen -opettaja ei läsnä kaikissa tilanteissa	-aikuisen läsnäolo -valvonnan lisääminen -tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen
	<i>Yhteiskunta ja ajankohtaiset asiat</i> -kokonaisväkivalta -korona - some	-aikuisten läsnäolo ja tietoisuuden lisääminen; opettajan merkitys korostuu entisestään -kaikenlaisen kiusaamisen tärkeä tulla koulun tietoon

5.3 Eettiset ratkaisut

Tutkimuksen aineiston valintaan vaikuttivat kiinnostukseni koulukiusaamis- ja väkivaltailmiötä sekä sen uutisointia kohtaan. Tutkimukseni tekemisessä olen noudattanut hyvää tieteellistä käytäntöä olemalla rehellinen, huolellinen ja tarkka tutkimuksen aineiston analysoinnissa ja sen tulosten esittämisessä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6). Olen koonnut aineistoni järjestelmällisesti ja dokumentoidusti.

Aineistoni uutiset ja jutut ovat julkisesti saatavilla, joten pystyin käyttämään niitä ilman erillisiä lupia. Tutkimuksen aineistossa omilla nimillään esiintyneet henkilöt ovat luopuneet anonymiteetistään, kun uutinen, jossa he ovat olleet tietolähteenä, on julkaistu. Olen kuitenkin suunnitellut tutkimuksen siten, että en ole käsitellyt haastateltujen henkilöiden henkilötietoja. En myöskään tässä tutkimuksessa korosta mitään tai ketään julkaisua, toimittajaa tai haastateltua erikseen. Kiinnostukseni kohdistuu mediatekstien sisältöön ja niiden analysoimiseen. En ota kantaa toimittajien tai haastateltujen henkilöiden mielipiteisiin tai tapaan ilmaista niitä.

Olen tallentanut uutiset ja muut tekstityypit juuri siinä muodossa, kun ne on julkaistu enkä ole muuttanut niiden asiasisältöjä. Tutkimuksessa oma ääneni on pyritty erottamaan selkeästi ja ymmärrettävästi tutkimusaineistosta. Olen halunnut kuunnella aineistoani ja antaa sille oikeuden nostamalla sen sisällöstä esiin mielenkiintoiset, ajatuksia herättävät sekä mahdollisesti jotain uutta antavat seikat.

Se että media kirjoittaa useimmiten vain vakavimmista ja traagisimmista fyysisistä kiusaamis- ja väkivaltatapauksista, on vaikuttamassa tutkimukseni tuloksiin. Tutkiessani kirjoituksia lyhyellä aikavälillä olen kuitenkin mielestäni saanut hyvän kuvan juuri sen hetken median esille nostamista näkökulmista. En voi verrata niitä kuitenkaan esimerkiksi aiempaan uutisointiin.

Tutkimusaihetta pohtiessa on otettava huomioon, kenen ehdoilla se valitaan ja miksi juuri tämä tutkimus päätetään tehdä (Tuomi & Sarajarvi 2018, 154). Kouluväkivaltailmiöstä on erittäin tärkeää saada tietoa eri näkökulmista

analysoituna ja pohdittuna, jotta sitä pystyttäisiin edelleen paremmin ennaltaehkäisemään ja siihen paremmin puuttumaan.

Median tutkimus on kulttuurin tutkimista. On tärkeää kysyä, mitä, miten ja miksi mediatekstit meille kertovat niiden ollessa jokapäiväistä ympäristöämme ja niiden vaikuttaessa arvoihimme ja mielipiteisiimme. (Nieminen & Pantti 2012, 103.) Median käyttäjänä ja sen tekstien tutkijana, analysoijana sekä tulkitsijana minuun ovat vaikuttamassa Mustosen (2001, 59) mainitsemat ”yksilölliset mielitykset, ajattelun rakenteet, elämäkokemukset, ryhmäjäsenyydet, persoonallisuus sekä identiteetti”. Olen pyrkinyt tekstien analysoinnissa ja tulkinnassa niin suureen objektiivisuuteen ja perusteellisuuteen, kuin se edelliset tekijät huomioiden on mahdollista.

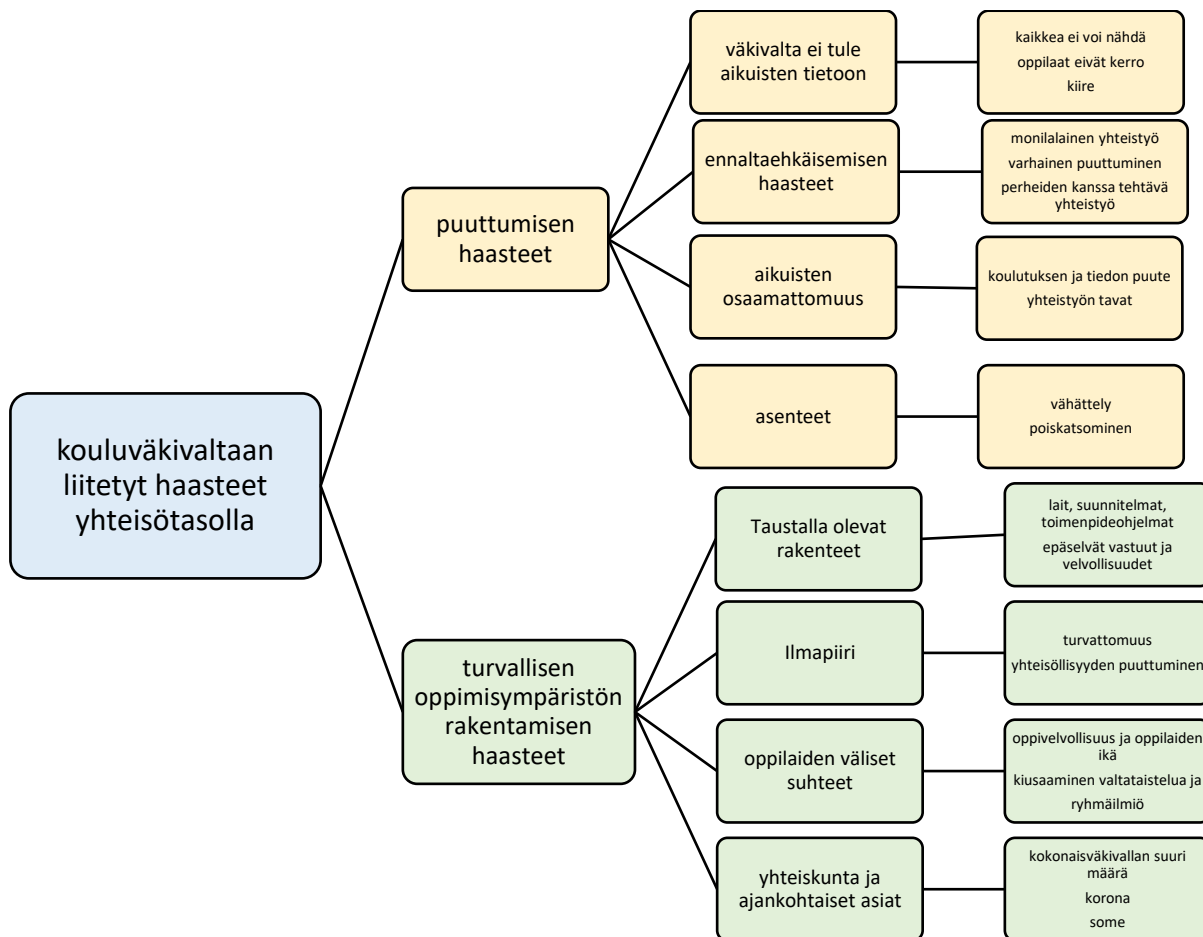
Koen, että tutkimuskysymyksen asettelun ansiosta aineistoa voi tarkastella mahdollisimman objektiivisesti. Tämä tutkimus ei myöskään ota kantaa tekstien tuottajien, julkaisijoiden tai niitä varten haastateltujen henkilöiden ajatuksiin tai motiiveihin. Tavoitteena on ainoastaan kuvata, millaista rakenteellista väkivaltaa koulun toimintakulttuurissa on valitusta aineistosta löydettävissä.

6 TULOSTEN TARKASTELUA

6.1 Johdattelua tuloksiin

Mediateksteissä kuvataan, kuinka kouluissa osataan ja halutaan tehdä asioita kouluväkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puututaan kouluissa tehtyjen suunnitelmien mukaisesti. Niissä kerrotaan, että koulukiusaamisen ja -väkivallan ehkäisemiseen sekä siihen puuttumiseen on kehitetty erilaisia toimenpideohjelmia, joita joissain kouluissa käytetään toimivasti. Koulut pyrkivät tekstien mukaan tarjoamaan oppilailleen turvallisen oppimisympäristön.

Mediatekstit yhdistivät kuitenkin kouluväkivallan tiettyihin yhteisötasolla oleviin haasteisiin. Teoriaohjaavan sisällönanalyysin mukaan etenkin kouluväkivaltaan *puuttumisen haasteet* sekä *turvallisen kouluympäristön rakentamisen haasteet* näyttäytyivät mediateksteissä selkeästi yhteisötasolla olevina haasteina. Ne rakentuivatkin sisällönanalyysissä tämän tutkimuksen yläluokiksi. Kuviossa 2. nähdään teoriaohjaavan sisällönanalyysin avulla aineistona olleista mediateksteistä muodostuneet ala- ja yläluokat sekä niitä yhdistäväksi luokaksi nimetty *kouluväkivaltaan liitetyt haasteet yhteisötasolla*.

KUVIO 2. Kouluväkivaltaan liitetyt haasteet yhteisötasolla

Näitä yläluokkia ja niihin liittyviä alaluokkia oli mahdotonta asettaa hierarkkiseen järjestykseen niiden kaikkien vaikuttaessa ja limittyessä toisiinsa sekä kouluväkivallan ilmenemiseen yhteisötasolla. Ne olisi myös voitu nimetä monin eri tavoin. Näin nimettyinä ne vastaavat kuitenkin parhaiten tutkimuskysymykseen. Tulevissa alaluvuissa käsitellään kahta löydettyä yläluokkaa ja niihin liittyviä alaluokkia yksityiskohtaisemmin. Nämä tekijät tulivat mediateksteissä esille kouluväkivaltaan liittyvien haasteiden lisäksi siihen liittyvien syiden ja ratkaisuehdotusten kautta, joten ne myös kuvataan tulosluvussa rinnakkain. Tutkimuskysymykseeni *”millaisia haasteita, syitä ja ratkaisuja mediateksteissä tuodaan esille kouluväkivaltaan liittyvistä tekijöistä yhteisötasolla?”* vastataan seuraavissa luvuissa.

6.2 Koulukiusaamiseen ja -väkivaltaan puuttumisen haasteet

Erilaiset kouluväkivaltaan puuttumisen haasteet näkyivät aineistossa hyvin keskeisenä teemana. Puuttumisen haasteet yläluokasta erotettiin seuraavat neljä alaluokkaa: 1) kouluväkivalta ei tule aikuisten tietoon, 2) ennaltaehkäisemisen 3) aikuisten osaamattomuus ja 4) asenteet. Seuraavissa alaluvuissa tarkastellaan näitä alaluokkia tarkemmin haasteiden, syiden ja ratkaisuehdotusten kautta.

6.2.1 Kouluväkivalta ei tule aikuisten tietoon

Kiusaaminen ei mediatekstien mukaan tule aina koulun aikuisten tietoon. Sen yhteydessä mainittiin, että *aikuiset eivät voi nähdä kaikkea koulussa tapahtuvaa, aikuisilla on kiire sekä se, että oppilaat eivät aina kerro kiusaamisesta aikuisille.*

Yhdeksi syyksi sille, ettei kiusaaminen tule tietoon, mainittiin se, *etteivät aikuiset voi nähdä ja huomata kaikkea koulussa tapahtuvaa kiusaamista.* Seuraavassa aineistoesimerkissä eräs tämän tutkimuksen mediatekstejä varten haastatelluista koulukiusatuista kertoo olevansa sitä mieltä, että jatkuva ja toistuva kiusaaminen ei kuitenkaan voisi jäädä opettajilta huomaamatta:

”Itse olisin kaivannut aikoinaan enemmän koulun aikuisten läsnäoloa. Koulussa he eivät voineet olla näkemättä niitä asioita, joita minulle tehtiin ja miten minua kohtaan käyttäydyttiin. Se oli päivittäistä, viikoittaista, vuosittaista” (U44).

Esimerkissä kerrotaan kiusaamiseen puuttumisen jääneen hoitamatta sen vuoksi, että sitä ei nähty tai haluttu nähdä. Aineistoesimerkissä kaivattiin koulun aikuisten läsnäoloa ja se voidaan nähdä yhdeksi tekstien ehdottamaksi ratkaisuehdotukseksi kouluväkivallan huomaamiseksi.

Mediatekstien perusteella kiusaamisen voidaan tulkita jäävän joskus jostain syystä näkemättä ja huomaamatta koulussa. Seuraavissa aineistoesimerkeissä korostetaan sitä, että kiusaamiseen puututaan, jos siitä tiedetään.

"koululla puututaan kaikkeen aikuisten tietoon tulleeeseen kiusaamiseen välittävästi koulussa olevan toimintamallin mukaisesti "(U1)

"kun tiedetään tarkasti, mitä kiusaamistilanteissa tapahtuu, niihin voidaan puuttua paremmin." (U23)

"aikuisten tietoon ei tule kaikki kiusaaminen, silloin on vaikea puuttua. Kun tiedämme, puutumme." (U42)

Edellisissä aineistoesimerkeissä ongelmana näyttäytyy se, että kiusaamiseen ei voida puuttua silloin kun se ei tule aikuisten tietoon. Kiusaamisen olemassaoloa ei näissä esimerkeissä kielletä ja aikuisen roolia olla puuttumatta jopa perustellaan sillä, ettei aikuisten tietoon tule kaikki kiusaaminen.

Kiire ja aikuisten suuri työmäärä liitettiin teksteissä siihen, ettei koulussa tapahtuvaa kiusaamista voi nähdä ja näin ollen myöskään siihen voida puuttua. Mediateksteissä kiireellä ikään kuin perusteltiin sitä, että kiusaamiseen liittyviä asioita ei pystytä hoitamaan kunnolla. Seuraavat aineistoesimerkit kiireestä kuvaavat yhtä selitystä sille, miksi kiusaamiseen ei aina mediatekstien mukaan pystytä puuttumaan. Myös niissä korostuu se, että koulussa asioita jää väkisinkin huomaamatta:

" Kiire puolestaan sulkee monesti aikuisten korvat" (U7)

"jokaisella opettajalla on nykyään kymmenittäin lakisääteisiä palavereja. Opettajat ovat niin kiireisiä, että asioita vain jää väkisinkin huomaamatta --- kiire on yksi syy siihen, miksei koulukiusaamiseen pystytä monissa kouluissa puuttumaan --- kouluissa ei ole yhtään ylimääräisiä aikuisia --- yhdellä opettajalla on vastuullaan jopa 50 oppilasta --- monet kunnat joutuvat kieltämään sijaisten käytön koulussa --- kiusaaminen tapahtuu usein silloin, kun opettaja ei sitä näe --- kiirettä lisäävät yksilölliset oppimissuunnitelmat ja kolmiportainen tuki oppilaille. Nämä ovat liianneet työtaakkaa merkittävästi." (U55)

Kiireen taustalle kuvattiin edellisissä esimerkeissä opettajien lisääntynyt työtaakka. Kyseessä näyttäisi osaltaan olevan mediatekstien mukaan myös toiminnan tavoitteiden tulkitsemisen haasteet. Silloin esimerkiksi oppilaiden välisten suhteiden tukeminen tai kiusaamiseen puuttuminen eivät ole yksittäisen opettajan tai yhteisön mielestä yhtä tärkeitä työn kohteita kuin vaikkapa akateemisten taitojen opettaminen tai oppimissuunnitelmien tekeminen.

Mediatekstien mukaan väkivalta ei siis tule aina koulun aikuisten tietoon. Yhdeksi syyksi tälle nähtiin se, että *oppilaat eivät kerro siitä*. Kertomattomuuden aiheuttajaksi mainittiin oppilaiden välinen niin kutsuttu hiljaisuuden koodi, eli

se, että nuorten välisistä asioista ei kerrota aikuisille. Kertomattomuuden syiksi mainittiin myös se, että kiire sulkee monesti aikuisten korvat tai se, että kiusaaminen ei välttämättä lopu, vaikka siitä kertoisikin opettajalle. Kertomattomuuden perusteeksi mainittiin sellainen ilmapiiri, jossa kiusaamisesta ei uskalleta kertoa. Seuraava esimerkki kuvaa sitä, että koska aikuiset eivät voi nähdä kaikkea, heidän tehtäväkseen jää huolehtia sellaisen avoimen ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisesta, jossa oppilaiden on helpompaa kertoa kokemastaan kiusaamisesta:

--avoimuus on tärkeää, koska opettajat eivät voi nähdä kaikkea, mitä koulussa tapahtuu. Siksi on tärkeää, että on luottamuksellinen ilmapiiri ja lapset uskaltavat kertoa, jos näkevät kiusaamista. (U21)

Aineistoesimerkissä oppilaita ikään kuin vastuutetaan kertomaan näkemästään kiusaamisesta, jotta opettajilla olisi mahdollisuus tietää siitä sekä puuttua siihen.

6.2.2 Ennaltaehkäisemisen haasteet

Epäonnistuminen kiusaamisen ja väkivallan ehkäisemisessä nähtiin mediateksteissä olevan yhteydessä kouluväkivallan ilmenemiseen. Seuraavista aineistoesimerkeistä välittyi Suomen Vanhempainliitto ry:n sekä mediatekstien ilmaisema yleinen huolestuneisuus kouluväkivaltatapausten hoitamisen laiminlyönneistä ja epäonnistumisista:

”Suomen Vanhempainliitto ry on huolissaan kouluväkivallasta ja kiusaamistapausten hoitamisen laiminlyönneistä, jokainen tapaus on liikaa ja jokaisen tapauksen taustalla on epäonnistuminen kiusaamisen ja väkivallan ehkäisyssä ja puuttumisessa.” (U6)

Mediatekstien perusteella kouluväkivaltatapausten hoitamisen laiminlyönnit voidaan nähdä Keisalan ym. (2016,24) mainitsemana koulun arjessa yhteisötasolla tapahtuvana rakenteellisena väkivaltana. Ennaltaehkäisemisen haasteita

jäsennetään tässä luvussa seuraavien teemojen kautta: *monialainen yhteistyö, varhainen puuttuminen ja perheiden kanssa tehtävä yhteistyö.*

Monialainen yhteistyö kuvattiin mediateksteissä keskeiseksi tekijäksi kouluväkivallan ehkäisemisen, siihen puuttumisen sekä jälkityöskentelyn suhteen. Kouluissa työskentelevien rehtoreiden, opettajien, kuraattoreiden, psykologien ja muun henkilöstön kuvattiin mediateksteissä tekevän kouluväkivaltaan ja -kiusaamiseen liittyen yhteistyötä keskenään sekä monien muiden eri tahojen kanssa. Niiksi mainittiin esimerkiksi lastensuojelu ja poliisi. Yhteistyön haasteiksi kuvattiin esimerkiksi, että vain pienestä osasta kouluissa koetusta väkivallasta ilmoitetaan viranomaisille. Yhteistyö eri viranomaisten kanssa ei tekstien mukaan tällä hetkellä toimi kaikkialla tasavertaisesti esimerkiksi siksi, että koulujen kynnys ottaa yhteyttä muihin toimijoihin saattaa olla korkea:

”Meillä koulumaailmassa on ollut ehkä vähän arka asenne poliisin tai lastensuojelun mukaan ottamiseen näissä asioissa. Meillä on osittain vähän väärälläkin tavalla painottunut asenne, että hoidamme kaiken itse.” (U7)

”Tutkimuksen mukaan harvat koulut ilmoittavat väkivallasta eteenpäin poliisille tai edes lastensuojeluun. Kynnys ilmoittaa on joissakin kouluissa korkealla. Ongelmat halutaan selvittää sisäisesti koulun, oppilaan ja tämän huoltajien välisesti.” (U25)

Edellisten aineistoesimerkkien teksteistä välittyi kuva koulujen halusta ratkoa väkivaltaan liittyvät ongelmat jostain syystä itse. Monialainen yhteistyö nähtiin kuitenkin tärkeäksi esimerkiksi oppilaiden oikeusturvan ja kiusaamistilanteiden selvittelyn haasteiden vuoksi. Mediateksteissä korostettiin poliisin ja sosiaalityöntekijöiden kanssa tehtävää yhteistyötä varsinkin kouluväkivallan seurausten selvittämiseen. Seuraava aineistoesimerkki kuvaa yhteistyön haasteita:

”--koska uusien ohjelmien ja sitoumuksien esittämisellä hämärtyy se tosiasia, että kouluväkivaltaa voidaan estää vain tehokkaalla yhteistyöllä, jossa koulujen ja vanhempien lisäksi tarvitaan apua useilta viranomaisilta” (U25).

Eri tahojen yhteistyö nähdään esimerkissä kouluväkivaltaa ehkäisevänä tekijänä, jonka merkitystä ei aina muisteta. Yhteistyön haasteena nähtiin toisaalta myös se, että eri viranomaisten kuten vaikkapa poliisin palvelujen saatavuus vaihtelee alueittain ja koulut eri puolilla Suomea ovat eriarvoisessa asemassa sen suhteen, paljonko poliisin apua saadaan.

Mediateksteissä kuvattiin *varhaisen puuttumisen* olevan tehokkain tapa vähentää lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa. Varhaisen puuttumisen nähtiin alkavan jo varhaiskasvatuksessa. Eräässä mediatekstissä mainittiin Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön vuonna 2019 julkaisema Väkipollaton lapsuus – tavoiteohjelma (kts. Korpilahti ym. & Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, 2019), joka on kartoittanut erilaisia keinoja lasten kokeman väkivallan ehkäisemiseksi:

”Kuten tavoiteohjelmassa todetaan, ensisijaista väkivallan ehkäisyä on varhainen puuttuminen. Varhaisessa puuttumisessa pyritään tunnistamaan mahdollisimman aikaisin väkivaltaan liittyviä riskitekijöitä. Sen ansiosta voidaan toimia silloin, kun toimilla on suurin vaikutus. Kouluissa ilmenevää väkivaltaa ehkäistään myös varhaiskasvatuksessa ja perheiden kanssa tehtävässä yhteistyössä – toimien pitäisi kuitenkin alkaa jo ennen kuin väkivalta tulee näkyväksi koulun pihalla tai jossain muussa ympäristössä” (U19)

Aineistoesimerkin tekstissä esitetään, että varhainen puuttuminen ei aina toteudu, vaikka ehkäisevien toimien pitäisi alkaa jo ennen väkivallan näkyväksi tuloa. Puuttumisen voidaankin esimerkin perusteella nähdä tarkoittavan myös niitä tekoja, jotka kohdistuvat väkivaltaan liittyviin riskitekijöihin ja niiden tunnistamiseen.

Edellisessä aineistoesimerkissä korostettiin myös *perheiden kanssa tehtävää yhteistyötä*. Koulujen nähtiin tekevän hyvää työtä kiusaamisen ehkäisemiseksi, mutta yhteyksien koteihin jäävän usein hoitamatta. Mediateksteissä peräänkuulutettiin muun muassa koulujen velvollisuutta tiedottaa kouluväkivallasta oppilaiden perheisiin:

”jos kerran tiedätte tämän, miksi ette ole suoraan yhteydessä näihin perheisiin (U 10)
” heti pitäisi – ilmoittaa vanhemmille, että he tietävät, miten heidän lapsensa käyttäytyvät” (U42).

Toisaalta kerrottiin, että koteihin ollaan väkivaltaan liittyen yhteydessä matalalla kynnyksellä ja vanhempien joskus jopa ärtyvän siitä. Oppilaiden mielipide mediatekstien mukaan oli se, että kiusaamistapauksista tulisi keskustella ja mukana pitäisi olla kiusattu, kiusaaja, vanhemmat ja koulun edustajat. Kotien kanssa tehtävän yhteistyön voi näiden esimerkkien perusteella tulkita olevan tärkeää, mutta myös haastavaa puolin ja toisin.

6.2.3 Aikuisten osaamattomuus ja asenteet

Tässä alaluvussa tarkastellaan aikuisten *osaamattomuutta* ja *asenteita* kouluväkivaltaan mediateksteissä liitettyinä tekijöinä. Yhdeksi tekijäksi siihen, ettei kiusaamiseen aina puututa, mainittiin teksteissä *aikuisten osaamattomuus* ja riittämättömät taidot puuttua kouluväkivaltaan. Osaamattomuuteen nähtiin mediatekstien mukaan vaikuttavan esimerkiksi sen, että opettajakoulutuksessa ei kouluteta tulevia opettajia kouluväkivaltailmiöön liittyviin asioihin:

opettajakoulutuksessa ei kerrota lainkaan, miten kiusaamista pitäisi hoitaa – olen tästä kysellyt uudemmilta opettajilta, mutta edelleenkaan ei ole mitään koulutusta tähän.” (U55).

Teksteissä tuodaan esille opettajakoulutuksen sekä työkokemuksen merkitys kouluväkivaltatapauksien hoitamisessa. Ratkaisuksi osaamisen haasteisiin mediateksteissä opettajille ehdotettiin koulutuksia kiusaamis- ja väkivaltatapauksien varalle.

Kouluväkivallan ennaltaehkäisemiseen, puuttumiseen sekä niiden vaikuttavuuden seuraamiseksi koulun henkilökunta tarvitsee siis mediatekstien mukaan vahvaa osaamista. Seuraava aineistoesimerkki kuvaa niitä *taitoja, joita kouluissa työskenteleviltä odotetaan*:

Kouluissa – työskentelevillä tulee olla selvyys omasta roolistaan näyttää mallia, vetää rajoja ja kohdata väkivallan osapuolia. Heidän on osattava tunnistaa erilaisten väkivaltailmiöiden haavoittavuus ja puututtava niihin. He tarvitsevat tukeen koulutusta, selkeitä toimintaohjeita sekä toimivat mielenterveys-, sosiaali- ja terveystyöpalvelut. (U 51)

Esimerkistä välittyy se, että opettajien osaamiseen tulisi panostaa lisäämällä heidän tietoisuuttaan omasta roolistaan mallin näyttäjänä, rajojen vetäjänä sekä väkivallan tunnistajana ja kohtaajana. Siinä kiinnitetään huomiota myös yhteistyön ja tuen tarpeeseen muiden viranomaisien kanssa kouluväkivaltaan liittyen. Mediateksteissä korostettiin kouluissa tehtävää monialaista ja moniammatillista yhteistyötä kouluväkivallan ehkäisemisessä.

Myös asenteilla oli mediatekstien mukaan yhteys kouluväkivaltaan. Koulujen toimintakulttuurissa olevat *asenteet* eli yksinkertaistettuna tavat suhtautua myönteisesti tai kielteisesti merkityksellisiin asioihin, vaikuttavat yhteisön toimintatapoihin. Kuten aiemmin kirjoitin, kiusaaminen ei aina tule mediatekstien mukaan aikuisten tietoon. Mediatekstit kuvasivat myös tilannetta, jossa kiusaaminen nähdään tai se tulee aikuisen tietoon, mutta silti siihen ei puututa tai se sivuutetaan. Tämän tutkimuksen teksteissä kerrottiin esimerkiksi joidenkin koulu yhteisöjen vähättelevästä suhtautumisesta kouluväkivaltaan.

” -- kertoo tunnistavansa myös vähättelyn kulttuurin ja sen, että koulun puolelta vedotaan esimerkiksi lapsen yliherkkyyteen tai johonkin diagnoosiin” (U43)
 ”Sellaisiakin kouluja on ollut, jotka lakaisevat asian maton alle. Se riippuu paljon rehtorin linjasta. (U44)

Vähättelyn voi ajatella näiden esimerkkien valossa olevan asenne, joka voi olla yhteydessä koulussa esiintyvän väkivallan maton alle lakaisemiseen. Se, miten ilmiöstä puhutaan ja kirjoitetaan vaikuttaa siihen, miten siihen suhtaudutaan sekä miten siihen puututaan, myös kouluympäristössä. Kuten aiemmissa tutkimuksissa (Kiilakoski 2009) niin myös tämän tutkimuksen teksteissä korostettiin sitä, että koulukiusaamiskäsitteen rinnalla tai tilalla tulisi käyttää kouluväkivallan käsitettä:

”yksi väline toiminnan selvittämiseksi on kieli: lasta ei kiusata koulussa, vaan häntä pahoinpidellään, hakataan, alistetaan ja nöyrytetään” (U27)
 ”Niin kauan, kun kiusaamista esiintyy, tästä pitää puhua. Ja ennen kaikkea oikealla nimellä. Koulukiusaaminen on väkivaltaa” (U34)
 ”Alaikäisten toisiinsa kohdistamista teoista puhutaan yhä vähättelevästi kiusaamisena. Tämän rinnalle keskusteluun on tosin noussut kouluväkivallan käsite, joka tällä hetkellä yhdistyy ensisijaisesti fyysiseen pahoinpitelyyn” (U51)

Edellisiä esimerkkejä voidaan tarkastella symbolisen väkivallan näkökulmasta, jos kiusaamiskäsitettä käytettäessä väkivaltaan ei ikään kuin tarvitse suhtautua niin vakavasti ja sitä voidaan vähätellä. Symbolinen väkivalta kuvaa niitä erilaisia tapoja, joilla systeemi kielen eri muotojen avulla manipuloi näkemään systeemisen väkivallan normaalina (Haavisto 2009, 4–5). Väkivaltailmiön tunnistaminen kokonaisuudessaan jää vaillinaiseksi ja puuttuminen voidaan tällöin

nähdä tarpeettomana. Edellä olevat aineistoesimerkit luovat mielikuvaa siitä, että koulukiusaamisesta puhumisen sijaan olisi syytä puhua kouluväkivallasta, jotta ilmiön vakavuus ymmärrettäisiin entistä paremmin ja siihen myös puututtaisiin. Kouluväkivaltakäsitteen käyttämisen voidaan ajatella vaikuttavan siihen, kuinka vakavasti kouluissa ilmiöön ja sen hoitamiseen asennoidutaan.

Mediateksteistä välittyi kouluväkivallan ilmenemiseen liittyen myös kuva turvallisen oppimisympäristön rakentamisen haasteista. Siihen liittyviä haasteita tarkastelemme seuraavassa luvussa.

6.3 Turvallisen oppimisympäristön rakentamisen haasteet

Kiilakoski (2009,56) viittaa yhdysvaltalaiseen keskusteluun, jossa asetetaan vastakkain lisääntyvä valvonta metallinpaljastamiseen ja turvallisuushenkilöstön lisäämiseen yhteisöä rakentavien menetelmien kanssa. Osassa tämän tutkimuksen mediateksteistä korostettiin luottamuksellisen ilmapiirin sekä yhteisöllisyyden rakentamista. Niistä ilmeni toisaalta myös, että Suomessakin on tilattu koululle ylimääräistä vartiointia sekä palkattu lisähenkilökuntaa esimerkiksi välitunneille. Keskustelu valvonnan lisäämisestä ja yhteisöllisyyden rakentamisesta voidaan siis nähdä myös tämän tutkimuksen mediateksteissä. Vastakkainasettelua näiden kahden välille ei ollut kuitenkaan tulkintani mukaan luotu. Turvallisen oppimisympäristön rakentamisessa nähtiin kuitenkin haasteita.

Mediateksteistä löydettiin tutkimuksen analyysissä esiin turvalliseen oppimisympäristöön liittyen neljä luokkaa, joiden voidaan ajatella olevan yhteydessä kouluväkivallan ilmenemiseen yhteisötasolla: 1) taustalla olevat rakenteet 2) koulun ilmapiiri, 3) oppilaiden väliset suhteet 4) koulun yhteydet yhteiskuntaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin. Mediatekstien mukaan turvaton oppimisympäristö ja siihen vaikuttavat tekijät voitiin yhteisötasolla nähdä koulun kontekstissa väkivaltaa mahdollistavina tekijöinä.

Oppilaan oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ei ole aina perusopetuslain mukaisesta oikeudesta huolimatta itsestäänselvyys. Mediatekstit kuvasivat kouluja paikkoina, joissa turvallisen oppimisympäristön rakentaminen saattaa jopa unohtua:

” Jostain kumman syystä OPS-juna puksuttaa eteenpäin ja kouluympäristön sekä -yhteisön turvallisuuden rakentaminen unohtuu” (U40)

Esimerkissä kuvataan tilannetta, jossa opetussuunnitelman perusteiden noudattaminen koetaan mahdollisesti tärkeämmäksi kuin turvallisen oppimisympäristön rakentaminen.

6.3.1 Taustalla olevat rakenteet

Tässä alaluvussa jäsennetään sitä, miten mediatekstit liittivät koulun oppimisympäristön taustalla olevia rakenteita kouluväkivaltaan. Niitä kuvataan *lakien, koulukohtaisten suunnitelmien ja toimenpideohjelmien sekä aikuisten velvollisuuksien ja vastuiden kautta*.

Suomen *perusopetuslain* 29 pykälän mukaan oppilaalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön (Perusopetuslaki, 29§). Tähän lakisääteeseen oikeuteen, jonka taustalla ovat esimerkiksi useat kansainväliset ihmisoikeussopimukset, viitattiin useissa mediateksteissä. Niissä kuvattiin sitä, että oikeus turvalliseen oppimisympäristöön ei aina toteudu. Yhdeksi syyksi tähän nähtiin se, että lakiin on kirjattu vain suosituksia, jotka joskus saatetaan sivuuttaa;

”Suomesta puuttuu rakenteet siihen, kuinka kiusaamiseen voisi puuttua -meillä ei ole lakiin kirjattu sitä, miten kiusaamistilanteissa pitäisi toimia, kuinka nopeasti ja millaisia tuloksia niistä pitäisi saada aikaan. Kaikki mitä ei ole kirjattu lakiin on vain suositusta, joten siitä ei välitetä.” (U43)

Edellä olevassa tekstissä korostuu se, että laissa tulisi olla kirjattuna se, miten kiusaamistilanteissa tulisi toimia. Mediateksteissä korostettiinkin kiusaamisen puuttumisen ongelmien ratkaisuksi lainsäädännöllisiä muutoksia kiusaamiseen

puuttumisen tapojen selkeyttämiseksi sekä käytössä olevien keinojen terävöittämistä. Mediatekstit nostivat esille, että eräänä lakisääteisenä keinona kouluilla tulee olla kiusaamisen vastainen suunnitelma. Kiusaamisen vastainen suunnitelma on luomassa koulun toimintakulttuuriin sosiaalista turvallisuutta (Opetushallitus, 2021).

Lakisääteiseen kiusaamisen vastaiseen suunnitelmaan kirjataan suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi kiusaamiselta, väkivallalta ja häirinnältä. Tämä suunnitelma on osa koulukohtaista oppilashuollon suunnitelmaa. Suunnitelmassa huomioidaan oppilaiden väliset sekä oppilaiden ja aikuisten väliset vuorovaikutussuhteet koulussa (Laitinen ym. 2020, 13–14). Mediateksteissä tämä lakisääteinen vastuu oli otettu esiin esimerkiksi seuraavasti:

”Vuodesta 2003 kouluilla on ollut laissa määrätty vastuu tehdä kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän vastainen suunnitelma. Toimenpidesuunnitelmaan on kirjattava, kuinka kiusaamista ennaltaehkäistään ja kuinka siihen puututaan (U14)

Esimerkissä kerrottiin, että kiusaamisen vastaisen suunnitelman teko on ollut lakisääteistä vuodesta 2003. Peruskouluista tulisi siis lain mukaan löytyä suunnitelmat kiusaamisen ennaltaehkäisemiseen ja siihen puuttumiseen.

Kiusaamisen ehkäisemiseen tarkoitettujen suunnitelmien lisäksi useilla kouluilla on mediatekstien mukaan käytössään erilaisia *kiusaamisen vastaisia toimenpideohjelmiä*. Tunnetuin näistä toimenpideohjelmista lienee KiVa – koulu, joka mainittiin myös useissa tämän tutkimuksen mediateksteissä. Toimenpideohjelman tavoitteena on kiusaamisen ehkäiseminen, tehokas puuttuminen kiusaamistilanteisiin sekä tilanteiden seuranta (kivakoulu.fi). Seuraavien aineistoesimerkkien mukaan kiusaaminen ei kuitenkaan ole kadonnut kouluista erilaisten projektien tai tietoisuuden lisääntymisen myötä, koska erilaisia ohjelmia saataan käyttää väärin tai niihin ei sitouduta:

”KiVa-koulu ohjelma on saanut myös kritiikkiä --- ylistettyä ohjelmaa on käytetty kouluissa jopa haitallisella tavalla --- tällöin koulu on ymmärtänyt metodit väärin.” (U21)

”Mikään malli kiusaamisen ehkäisemiseksi ei toimi, jos koko koulun henkilökunta ei ole siihen sitoutunut tai henkilöstöresursseja ei ohjata oppilaiden hyvinvointiin. Turvattomassa oppimisympäristössä oppiminen on vaikeampaa, joten

oppilaiden turvallisuuteen on hyödyllistä panostaa myös oppimisen näkökulmasta.” (U50)

Esimerkki kuvaa KiVa-koulu ohjelmaa käytetyn jopa niin, että siitä on ollut haittaa jollekin oppilaalle. KiVa-koulu ohjelmalla ja muilla kiusaamisen ehkäisyyn tarkoitetuilla ohjelmilla nähtiin mediatekstien mukaan kuitenkin olleen vaikutusta kiusaamisen ja väkivallan vähenemiselle silloin kun ohjelmaa käytettiin tarkoituksenmukaisesti ja koko koulun henkilökunta oli siihen sitoutunut. Tärkeänä syynä väkivallan vähenemiselle ohjelmaa käytettäessä nähtiin psyykkiseen turvallisuuteen vaikuttavat tunne- ja vuorovaikutustaitojen opettaminen ja oppiminen sekä varhainen puuttuminen huonoon käytökseen. Edellisten toimien puuttuessa koulun arjesta nähtiin lisäävän väkivallan ilmenemistä. Koulutuksen järjestäjien ja koulun henkilökunnan *velvollisuuksiin ja vastuisiin* kuuluukin mediatekstien mukaan turvallisen oppimisympäristön rakentaminen:

”Lasten arjen turvaaminen on opetuksen järjestäjien ja kaikkien koulun aikuisten velvollisuus --- jos näitä velvollisuuksia laiminlyödään, laiminlyödään virkavelvollisuuksia. Oppilaat oppivelvollisina ovat kovin riippuvaisia siitä, miten aikuiset siellä koulupäivässä toimivat.” (U22)

Esimerkissä korostetaan oppilaiden riippuvuutta aikuisten toiminnasta ja otetaan esiin virkavelvollisuudet. Turvallisen arjen turvaamisen lisäksi opettajilla ja rehtoreilla on *velvollisuus* ilmoittaa koulussa tai koulumatkoilla ilmi tulleista kiusaamistapauksista huoltajille ja muille viranomaisille (Laitinen ym. 2020, 21–22). Näissä tilanteissa tapahtuu usein kiusaamista ja niissä opettaja ei useinkaan ole läsnä (Hamarus ym. 2015,31).

Myös mediateksteissä koulujen siirtymätilanteet ja välitunnit nähtiin ongelmallisiksi tilanteiksi väkivallan ilmenemisen suhteen, ja niihin oli tekstien mukaan myös yritetty hakea ratkaisua esimerkiksi aikuisia näihin tilanteisiin lisäämällä:

”Koululle on jouduttu tilaamaan tällä viikolla ylimääräistä vartiointia.” (U18)
 ”Välituntivalvonnan lisääminen on rauhoittanut koulunkäyntiä -- Siirtymätilanteet välitunnille mentäessä ja varsinkin välitunnilta tullessa ovat kaikkein riskialtteinat --- välituntivalvontaa on lisätty --- valvonnassa on mukana myös sosionomi” (U52)

Esimerkit kuvaavat lisääntyneen välituntivalvonnan olleen ratkaisu, joka on rauhoittanut koulunkäyntiä. Välituntivalvonnan puutteet taas voidaan mediatekstien mukaan nähdä yhdeksi syyksi kouluväkivaltaan.

Tekstien mukaan yhtenä ongelmana kouluväkivaltatapausten ennaltaehkäisemisen ja niihin puuttumisten suhteen nähtiin *aikuisten vastuuden epäselvyydet*:

”Aikuisten vastuu on usein kouluissa epäselvä, kuka ilmoittaa kenellekin? Kuka on viime kädessä vastuussa tilanteen ratkaisemisessa” (U22)

”Meillä ei ole esimerkiksi viranomaisia, jolle kiusaaminen kuuluisi, vaan vastuu on ripoteltu sinne tänne.” (U43)

”Pitkittyneissä kiusaamistilanteissa tai epäasiallisen toimintakulttuurin synnyttyä koulun aikuiset ja muut viranomaiset eivät voi jäädä pallottelemaan vastuuta.” (U6)

Esimerkistä ilmenee se, että kouluväkivaltatapausten hoitamisten vastuut on jaettu monen viranomaisen kesken. Vastuiden epäselvyys näyttäytyy esimerkissä syynä sille, että kiusaamiseen ei puututa. Vastuun pallottelun voidaan nähdä olevan osa rakenteellista väkivaltaa. Kiusaamistilanteiden selvittely on haastavaa ja mediateksteissä korostuikin eri toimijoiden väliset yhdessä sovitut ja selkeät työnjaot ja vastuut, joihin kaikkien tulisi sitoutua. Näiden seikkojen voidaan ajatella tukevan sosiaalisesti turvallista oppimisympäristöä.

Koulun *aikuisten rooli ja toimintatavat* rakentuivatkin teksteissä hyvin merkittäviksi tekijöiksi kiusaamisen ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa sekä luottamuksellisen ja turvallisen ympäristön luomisessa. Koulun aikuisten toimintatavoissa ja asenteissa nähtiin kuitenkin paljon puutteita ja haasteita. Opettajien työmäärän nähtiin esimerkiksi olevan suuri ja resurssit puuttumiseen vähäisinä suhteessa oppilasmääriin. Väkivallan nähtiin eräässä tekstissä kumpuaavan jopa sellaisesta turvattomuudesta, joka johtuu aikuisten kaksinaamaisuudesta:

”väitän, että yksi syy kouluväkivallan juurisyyistä on aikuisten kaksinaamaisuus: sanomme olevamme turvallisia aikuisia, mutta käyttäydymme turvattomasti. Nuoret oireilevat, sillä he reagoivat, kuten ihmisen kuuluukin reagoida tällaiseen ristiriitaiseen viestiin perusturvasta. Myös kouluväkivalta kumpuaa turvattomuudesta. Tunteille ei ole turvallista kanavaa; sietämätön tunne hioutuu ajan myötä kovaksi, purkautuu väkivaltana itseä tai toista ihmistä kohtaan.” (U45)

Esimerkin mukaan kouluväkivallan ilmenemisen syynä voidaan tulkita olevan aikuisten turvattomuutta aiheuttava toiminta, jonka aiheuttamia tunteita oppilaat purkavat ja yrittävät ratkaista negatiivisin keinoin. Edellisen tekstin kirjoittaja näkee ratkaisuksi sen, että aikuiset alkaisivat ihmisinä edustamaan turvallista aikuisuutta kertomalla koulussa väkivallasta ja puuttumalla siihen välittömästi. Turvallisesti toimivat aikuiset nähtiin mediateksteissä myös turvallisen oppimisympäristön ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentajina.

6.3.2 Koulun ilmapiiri

Mediatekstit kertoivat kouluväkivallan liittyvän yhteisötasolla myös koulun ilmapiiriin. Ilmapiirin merkitystä jäsennetään tässä alaluvussa *luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisen ja sen haasteiden, turvallisen ja turvattoman oppimisympäristön, sekä yhteisöllisyyden luomisen ja sen haasteiden kautta.*

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014) mukaan koulun toimintakulttuurissa olevaa luottamuksellista ilmapiiriä voidaan pitää osana koulun ja oppilaan psyykkistä turvallisuutta. Mediateksteissä korostettiin puuttumisen tueksi sellaisen luottamuksellisen *ilmapiirin rakentamista* koulun toimintakulttuuriin, jossa oppilaat uskaltavat kertoa näkemästään kiusaamisesta:

”koulun ilmapiirillä on suuri merkitys kiusaamisen ehkäisemisessä---on tärkeää, että on luottamuksellinen ilmapiiri ja lapset uskaltavat kertoa, jos näkevät kiusaamista” (U21)

”se on meille haaste, että yritämme rakentaa sellaista luottamusta, jolla nuori pysyy asiasta kertomaan” (U32)

Koulun yleisellä ilmapiirillä nähtiin teksteissä olevan vahva yhteys koulussa ilmenevään väkivaltaan. Alemmassa aineistoesimerkissä luottamuksellisen ilmapiirin rakentamisen kuvattiin olevan koulun aikuisille haaste. Seuraava aineistoesimerkki kuvaa sellaista ilmapiiriä, joka on välillisesti aiheuttamassa turvattomuutta ja luomassa kiusaamiselle otolliset olosuhteet:

”luokassa muodostui alusta lähtien ilmapiiri, jossa oppilaat eivät tunteneet oloaan turvallisiksi. Kaikki taistelivat omasta asemastaan ja joutuivat puolustamaan

ja varmistelemaan. Näin vaikealle kiusaamistilanteelle syntyi otolliset olosuhteet” (U33)

Esimerkki kuvaa *turvottoman ilmapiirin* olevan ongelma, joka aiheuttaa ryhmässä valtataistelua ja tätä kautta altistaa myös kiusaamiselle. Jos yhteisössä ei puututa säännönmukaisesti aggressiiviseen käyttäytymiseen, aletaan väkivaltaa helposti pitämään normaalina ja oikeutettuna tapana (Rantala & Keskinen 2005, 131–132) ja sen voidaan ajatella olevan rakenteellista väkivaltaa (Bildjuschin 2019,6).

Koulun ja luokan *ilmapiirin rakentaminen* turvalliseksi nähtiinkin aineistossa yhtenä ratkaisuna väkivaltaa ennaltaehkäistäessä. Aineistossa kerrottiin luottamuksellisen ilmapiirin rakentuvan esimerkiksi ryhmäytymisellä, osallistamalla sekä *yhteisöllisyyttä* luomalla:

”kiusaamiskulttuuriin vaikuttaa hänen mielestään vahvasti koulun yleinen ilmapiiri. Myönteinen ilmapiiri saadaan aikaan ryhmäytymisellä ja osallistuttamisella” (U55)

”Koulussa pidetään ryhmäytymispäiviä, joiden tarkoituksena on, että oppilaat oppisivat tuntemaan toisensa ja opettajansa --- siitä lähtee yhteisöllisyys kasvamaan. Se on kaiken koulutoiminnan perusta eikä liity erityisesti väkivaltaan” (U37)

”yhteisöllisyyttä luomalla voidaan vaikuttaa siihen, että ryhmä ei lähtisi mukaan kiusaamiseen tai osoittaisi kiusaajalle suosiotaan --- yhteisöllisyyden luominen ei ole pelkästään koulun asia, vaan mukaan tarvitaan myös vanhempia - tarvittaisiin uskallusta ryhtyä rakentamaan koulun ympärille laajempaa yhteisöä” (U20)

Edellisistä aineistoesimerkeistä keskeisessä korostettiin yhteisöllisyyden rakentamisen olevan kaiken koulutoimen perusta ja alimmaisessa sitä, että yhteisöllisyyden voisi ajatella laajemmin vanhempien kanssa yhteisesti koulun ympärille luotavaksi asiaksi. Nämä aineistoesimerkit kuvaavat *yhteisöllisyyden puuttumisen* koulun toimintakulttuurista olevan yhteydessä kouluväkivallan ilmenemiseen. *Yhteisöllisyyden rakentamisen* taas voidaan nähdä olevan kouluväkivaltaa ehkäisevä tekijä. Luottamuksellisen ilmapiirin nähtiin mediateksteissä olevan osa turvallista oppimisympäristöä. Niiden mukaan turvallisessa oppimisympäristössä oppilaiden välisiä suhteita tuetaan ja heille opetetaan tunne- ja vuorovaikutustaitoja sekä opetetaan tunnistamaan kouluväkivaltaan liittyviä tekijöitä.

6.3.3 Oppilaiden väliset suhteet

Sosiaalisesti turvallinen oppimisympäristö tukee muun muassa oppilaiden vertaisryhmässä toimimista. Tässä alaluvussa tarkastellaan mediatekstien kuvauksia koulun oppilaiden välisistä suhteista ja niiden yhteyksiä kouluväkivaltaan. Näitä tekijöitä tarkastellaan *oppivelvollisuuden, oppilaiden iän sekä heidän välisensä vallankäytön ja ryhmädynamiikan kautta*.

Vaikka kiusaamista ei ole aina helppoa havaita, sitä ilmenee kaikissa kouluissa. Koulua kuvattiin joissain teksteissä erityiseksi tilaksi, jossa oppilas viettää suurimman osan valveillaoloajastaan.

” Koulu on väkivallan kannalta erityinen tila, koska siellä nuoret joutuvat tapamaan myös sellaisia ikätovereita, joita he eivät haluaisi syystä tai toisesta kohdata.” (U32)

”Erityisen haitalliseksi kouluväkivallan tekee myös se, että se tapahtuu paikassa, josta nuori ei voi paeta. Koulussa lapsi viettää suurimman osan valveillaoloajastaan.” (U50)

Esimerkissä viitataan *oppivelvollisuuteen* ja siihen, että kouluväkivallan tekee haitalliseksi se, että koulussa ollaan suuri osa päivästä ja siellä on tavattava kaikki ikätoverit, myös kiusaajat.

Suurin osa koulun oppilaista on alle 15-vuotiaita, eivätkä he ikänsä puolesta ole rikosoikeudellisessa vastuussa teoistaan. Tämä tosiasia tiedostettiin mediateksteissä yhdeksi koulun toimintakulttuurissa sen toimenpiteitä määrittäväksi tekijäksi. Alle 15-vuotiaden tekoja tutkitaan kuitenkin tekstien mukaan rikollisina tekoina ja heillä on vahingonkorvausvastuu:

” Lähes kaikissa esille tulleissa tapauksissa epäillyt ovat alle 15-vuotiaita. He eivät ole rikosoikeudellisessa vastuussa, eli tapaukset eivät etene syyttäjälle tai tuomioistuimeen. Tuon ikäiset voivat kuitenkin joutua maksamaan vahingonkorvauksia. Alle 15-vuotiaiden toimia tutkitaan rikollisina tekoina.” (U39)

Nuorten rikollisia tekoja kuvattiin edeltävän useat kielteiset kokemukset nuorta henkilöä apua tarvitsevana yksilönä:

”--rikollista tekoa edeltävät usein kielteiset kokemukset kuten syrjintä, kiusaaminen tai kaltoinkohtelu. Suomalaisessa kriminaalipolitiikassa on pitkään ajateltu niin, että kun lapset tai nuoret tekevät rikoksia, he eivät ole pahoja eikä heitä pidä kurittaa. On nähty, että hei oireilevat ja tarvitsevat apua. Toivon, että näissäkin tapauksissa tällainen ajattelutapa jatkuisi.” (U58).

Myös edellinen teksti kuvaavat väkivallan syntymisen taustalla olevia syrjimistä, kiusaamista ja kaltoinkohtelua, joista yhteisötasolla käytetään aiemmin mainittua rakenteellisen väkivallan (Bildjuschkin 2019,6) käsitettä.

Mediateksteissä viitattiin koulujen toimintakulttuurissa ja sen rakenteissa vaikuttavien *syrjinnän, kiusaamisen ja kaltoinkohtelun* olevan osaltaan oppilaiden negatiivisten tekojen taustalla. Tekstien mukaan peruskouluissa tulisi olla tarpeeksi resursseja ja mahdollisuus olla aidosti yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa vahvistava järjestelmä oppilaiden taustat huomioiden. Kouluväkivallan ilmenemiseen yhteydessä oleviksi tekijöiksi mainittiin mediateksteissä liian vähäiset resurssit taikka epätasa-arvoiset käytänteet syrjintä, kiusaaminen tai kaltoinkohtelu kouluyhteisössä.

Mediatekstit rakensivat myös kuvaa kouluissa ja koululuokissa tapahtuvasta *vallankäytöstä, ryhmäpaineesta, hyväksytyksi tulemisen tarpeesta ja kehittymättömyydestä harkintakyvystä* osasyynä kouluväkivallan ilmenemiselle. Kiusaaminen kuvattiin *ryhmäilmiöksi*, jossa kyseessä on vallankäyttö lasten välisissä suhteissa. Se nähtiin tapana saada arvostusta ja oma hyväksyty paikka ryhmässä:

”Kaveripiirissä joku ottaa valtaa ja muut eivät uskalla sanoa vastaan.” (U11)

”Ryhmäpaine, epävarmuus hyväksytyksi tulemisesta ja puutteellinen elämäntapa voivat alentaa nuoren harkintakykyä.” (U51)

”Kiusaaminen perustuu ryhmädynamiikkaan. Kiusaaja tarvitsee ympärilleen ne, jotka myötäilevät hänen porukassaan ja ne, jotka seuraavat hiljaa vierestä. Joskus voi toimia, että kiusaajalta viedään nämä myötäilijät ja seuraajat pois.” (U23)

Edellisten aineistoesimerkkien mukaan myös kiusaamisen ryhmädynamiikan ymmärtäminen auttaa ongelman ratkaisussa vaikuttamalla siihen vaikkapa kiusaamista myötäilevien ja sitä seuraavien oppilaiden kautta.

Edelliset esimerkit kuvaavat samoin kuin Hamarus ym. (2015,20) sitä, että vertaisryhmässä kiusaajan status nousee sosiaalisessa hierarkiassa ja kiusaaminen lisää siihen osallistuvien yhteenkuuluvaisuuden tunnetta. Kiusaaminen ja

jonkun erilaiseksi leimaaminen ja täten ryhmästä ulossulkeminen tapahtuvat yhteisössä ja vuorovaikutuksessa muiden kanssa.

Tämän tutkimuksen tulokset olivat yhteneväisiä myös aiempien kouluväkivaltatutkimusten tulosten kanssa: jos ryhmä suhtautuu välinpitämättömästi ja hyväksyy hiljaa jonkun kiusaamisen se ylläpitää kiusaamista. Ryhmässä olijat voivat pelätä kiusatuksi joutumista ja katsovat sen vuoksi kiusaamista sivusta tai lähtevät siihen mukaan. (Mäntylä ym. 2013,79; Hamarus ym. 2015,37).

6.3.4 Kouluväkivallan yhteydet yhteiskuntaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin

Tässä alaluvussa käsitellään mediatekstien kuvauksia koulussa ilmenevän väkivallan yhteyksistä ympäröivään yhteiskuntaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin.

Vaikka tämän tutkimuksen tarkemman tarkastelun kohteena oli koulun toimintakulttuuri ja väkivalta yhteisötasolla, ei koulun yhteyksiä yhteiskunnan tasoon voitu kokonaan sivuuttaa sen vaikuttaessa koulujen jokapäiväiseen arkeen. Kouluväkivallan yhteyksiä yhteiskuntaan ja ajankohtaisiin ilmiöihin jäsennetään tässä luvussa tarkastellen kouluväkivaltaa osana Suomessa ilmenevää *kokonaisväkivaltaa* sekä meneillään olevan *koronapandemian* ja *sosiaalisen median* kautta.

Kouluväkivallan taustalla nähtiin mediatekstien mukaan olevan Suomessa kokonaisuudessaan ilmenevä väkivaltarikollisuus ja tavoitteen olevan *kokonaisväkivallan määrän vähentäminen*:

Kokonaisväkivallan määrän laskeminen on tärkein ja suurin tavoite, joka toteutuessaan tulee laskemaan myös lasten väkivaltarikollisuuden määrää – kouluväkivalta, naiseen kohdistuva väkivalta ja kaikki muukin väkivalta nivoutuvat samaan kokonaisuuteen, jonka parantamiseksi täytyy tehdä enemmän (U27).

Esimerkissä kuvataan väkivaltailmiötä kokonaisuutena, jonka yhtenä osana nähdään myös kouluissa tapahtuva väkivalta. Ratkaisut, joita tehdään koulun ulkopuolella vaikuttavat myös sen toimintakulttuuriin. Mediateksteissä pohdittiin, että väkivallan syyt saattavat olla syvällä koulujen ulkopuolella ja koulut eivät voi yksin ratkoa siihen liittyviä ongelmia. Kouluväkivaltaan liittyvät

ongelmat nähtiin siis laajempina, kuin ainoastaan kouluyhteisöön liittyvinä haasteina:

” – ei syytä tilanteesta pelkästään kouluja, koska ongelmat ovat niin laajoja. Jos pahoinvoivat lapset ja perheet eivät saa apua, oireilu näkyy koulussa – koulu joutuu kannattelemaan oireilevia lapsia” (U52)

Koulun arkikäytäntöihin ovat vaikuttamassa samat tekijät, kuin koko yhteiskunnassa. Meneillään oleva koronapandemia sekä koko ajan lisääntyvä sosiaalisen median käyttö näkyivät selkeästi tämän tutkimuksen mediateksteissä. Niiden nähtiin osaltaan vaikuttavan ja muokkaavan tällä hetkellä koulujen toimintakulttuureja ja olevan myös osaltaan yhteydessä koulussa ilmenevään väkivaltaan.

Koronapandemia jatkuu edelleen tämän tutkimuksen valmistumisen aikaan keväällä 2021. Syksyllä 2020 kerättyjen mediatekstien mukaan korona on vaikuttanut koulujen toimintakulttuureihin varsinkin etäkoulun ja erilaisten rajoitusten myötä. Korona-ajan vaikutuksia on mediatekstien mukaan vielä liian aikaista tietää tarkemmin. Sen vaikutuksista nuoriin yleisesti sekä kouluväkivaltaan oltiin montaa mieltä. Joillekin kouluympäristössä kiusatuiksi tulleille oppilaille korona-aika toi helpotuksen:

”Koronapandemian vuoksi alkanut etäkoulu oli Tapion pojalle helpotus. Kotiin jääminen lopetti rankan kiusaamisen, josta poika oli koulussa kärsinyt --- ei ollut mitään tarvetta palata kouluun, koska etäopiskelu sujui tosi mukavasti --- kouluympäristöä ei siis jääty kaipaamaan --- etäopiskelu oli ihan luksusjuttu. (U16)
 ”Korona-kevät oli kiusatuille helpotus, sillä kouluun ei tarvinnut mennä.” (U41).

Koronapandemian nähtiin lisänneen nuorten yleistä pahoinvointia ja häiriökäyttäytymistä sekä mahdollisesti vaikuttaneen myös kouluväkivaltatapauksiin. Korona-aika vaikuttaa meihin kaikkiin juuri tällä hetkellä ja varmasti myös pitkälle tulevaisuudessa. Mediateksteissä rakentuu kuva, että korona-ajan vaikutuksista nuoriin ei vielä tiedetä tarpeeksi. Kuitenkin etäkoulu saattaa tekstien mukaan sopia joillekin oppilaille hyvin sen vuoksi, että heihin kohdistuva kouluväkivalta vähenee. Toisaalta pahoinvoinnin lisääntyessä kiusaaminen saattaa uutisten mukaan muuttaa muotoaan ja siirtyä vaikkapa sosiaaliseen mediaan.

Mediatekstien mukaan *sosiaalisessa mediassa* tapahtuvan kiusaamisen olisi tärkeää tulla koulun tietoon sen vaikuttaessa koululaisten kaverisuhteisiin ja näkyvän joskus myös koulussa väkivaltana:

”Some-kiusaamisen on tärkeä tulla koulun tietoon, sillä se vaikuttaa koululaisten kaverisuhteisiin.” (U21)

”Koulun puuttuminen väkivaltaan ja kiusaamiseen voi olla hankalaa siitä syystä, että samat kuviot tapahtuvat vapaa-ajalla, kun kiusaaminen siirtyy sosiaaliseen mediaan -toisaalta verkossa tapahtuva kiista voi leimahtaa niin, että se näkyy myös koulussa väkivaltana.” (U32)

Sosiaalinen media on osa nuorisokulttuuria ja näin myös osa koulujen epävirallista mutta siihen vaikuttavaa toimintakulttuuria. Mediatekstien mukaan kaiken kaikkiaan kouluväkivaltaan puuttumisessa on vielä paljon haasteita. Sosiaalisessa mediassa tapahtuvaan kiusaamiseen nähtiin olevan erityisen haastavaa tarttua ja puuttua. Laitinen ym. (2020, 26–27) muistuttavat että jos verkossa tapahtuva kiusaaminen tapahtuu kouluajalla, kouluun liittyvässä toiminnassa tai jossa on osallisena koulun oppilaita, opettajan tulisi puuttua siihen. Koulun aikuisten olisi hyvä olla tietoisia miten sosiaalinen media voi edistää tai ehkäistä oppilaiden kehitystä ja oppimista. Verkkokiusaamisessa on omat haastavat tunnuspiirteensä esimerkiksi jonkun henkilön poissulkemista sosiaalisen median ryhmäkeskusteluista tai aktiivista loukkaavien viestien, kuvien tai videoiden lähettämistä. Verkossa tapahtuvaa kiusaamista on lisäksi vaikea paeta ja kiusaamisen julkisuus ja siinä käytetty materiaali saattaa levitä hyvin laajasti. Kiusaaja voi toimia verkossa anonyymisti tai peitenimellä. Aikuisten tiedot ja taidot sekä käsitys siitä, mitä verkkokiusaaminen on ja missä sitä tapahtuu, tulisi olla ajan tasalla, jotta sitä voitaisiin yrittää ennaltaehkäistä. (Laitinen ym. 2020, 26–27.)

7 POHDINTA

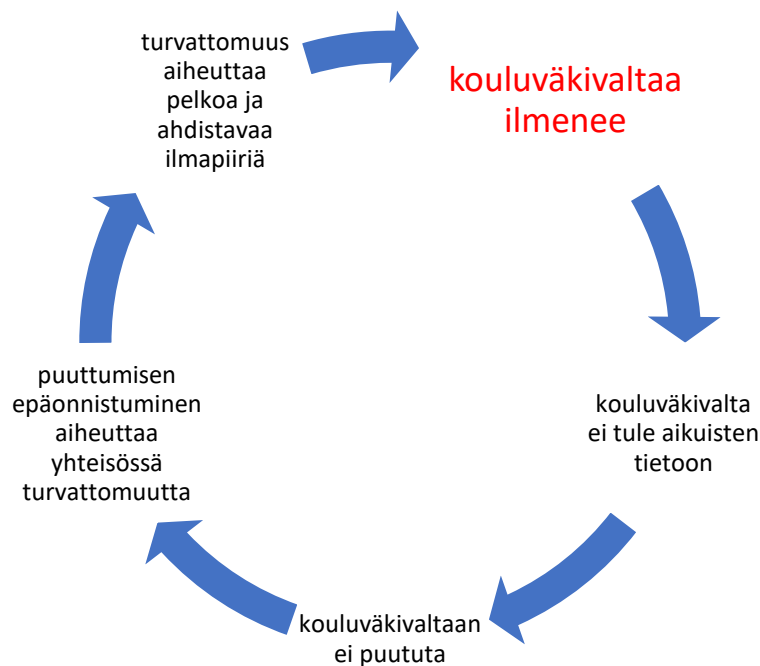
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Tämän tutkimuksen taustalla on vaikuttamassa Maailman terveysjärjestö WHO:n väkivallan ymmärtämisen ekologinen malli. Se näkee väkivallan yksilö-, lähisuhde-, yhteisö- sekä yhteiskunnan tasojen monimutkaisen vuorovaikutuksen tuloksena. (Krug ym. 2002, 12.) Tämän tutkimuksen mediatekstit kuvasivat kouluväkivaltaa monipuolisesti näillä kaikilla tasoilla. Myös eräiden aiempien tutkimusten (Knight 2015; Kim & Telleen 2017) mukaan uutismedia on kehystänyt kouluväkivaltaa edellä mainittujen tasojen ongelmiksi tai niiden yhteisvaikutukseksi. Niin tämä, kuin edellisetkin tutkimukset (Knight 2015; Kim & Telleen 2017) uutiset rakensivat kuvaa kouluväkivallasta sosiaalisena ongelmana, johon on puututtava.

Tässä tutkimuksessa tarkastelua rajattiin koskemaan suomalaisten mediatekstien kuvauksia kouluväkivallasta yhteisötasolla. Sen tavoitteena oli löytää mediatekstien kouluväkivaltaan liittämiä haasteita. Koska uutisissa asiat esitetään usein ongelmina, joihin etsitään mahdollisia syitä tai ratkaisuja (Valtonen 1998, 94), tämän tutkimuksen mediatekstit johtivat minut tarkastelemaan ja kuvaamaan kouluväkivaltaa yhteisötasolla siihen liittyvien haasteiden lisäksi siihen liitettyjen syiden ja ratkaisuehdotusten kautta. Tutkimuksen aineisto koostuu 59 mediatekstistä, jotka ilmestyivät suomalaisten sanoma- ja iltapäivälehtien verkkosivuilla syksyllä 2020. Aineistoa analysoitiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysyä käyttäen.

Tässä tutkimuksessa yhteisötasolla kouluväkivaltaa mahdollistaviksi haasteiksi mediatekstit kuvasivat väkivaltaan puuttumisen haasteet sekä turvallisen oppimisympäristön rakentamisen haasteet. Tekstit näkivät näiden

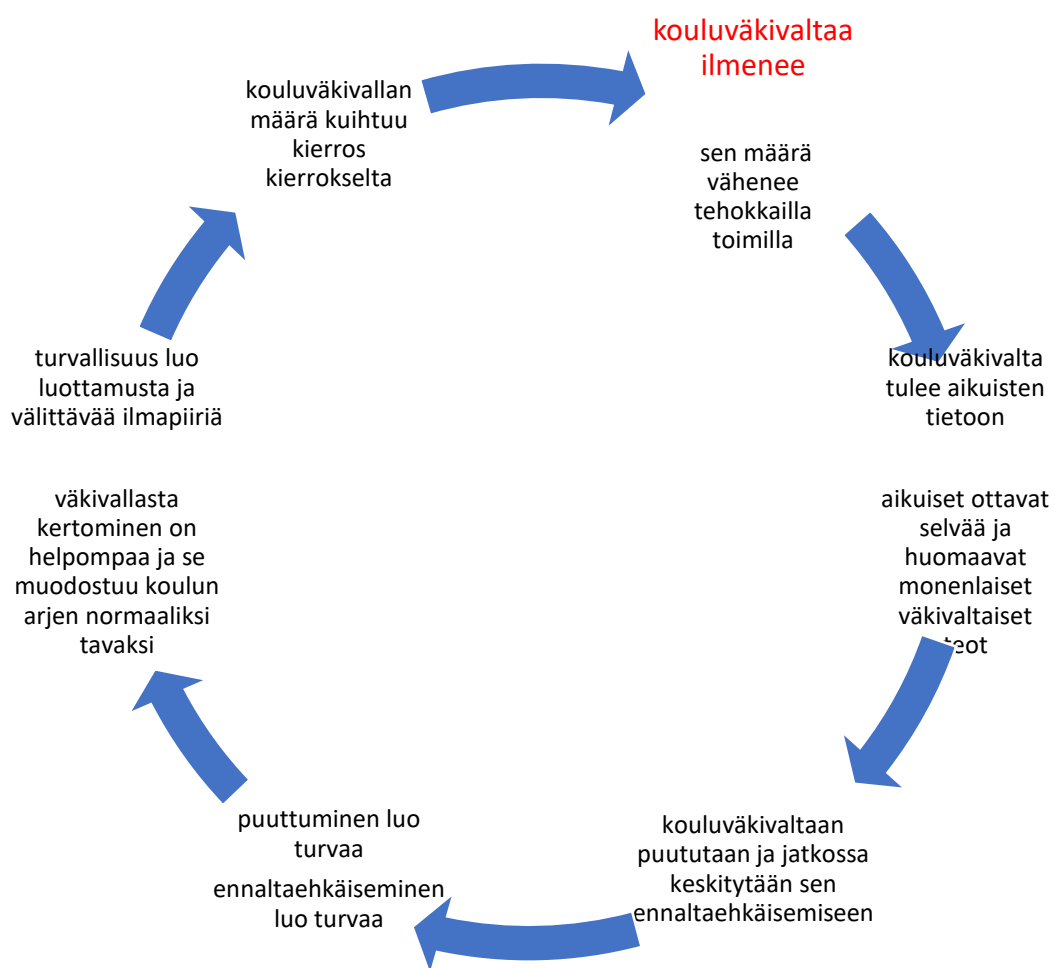
haasteiden taustalla oleviksi syiksi esimerkiksi sen, että kouluväkivalta ei aina jostain syystä tule aikuisten tietoon, jolloin siihen ei myöskään puututa. Puuttumisen nähtiin joissain tapauksissa epäonnistuneen ja se kuvattiin yhdeksi syyksi turvattomuudelle. Turvattomuus kuvattiin edelleen tekijäksi, joka aiheuttaa ahdistavaa ilmapiiriä ja altistaa kiusaamiselle. Kuviossa 3. esitellään edellä yhteisötasolla mediateksteissä väkivaltaan liitetyt syyt.

KUVIO 3. Yhteisötasolla mediateksteissä väkivaltaan liitetyt syyt

Tämän tutkimuksen uutisoinneissa korostettiin puuttumisen haasteiden liittyvän kouluväkivallan ilmenemiseen. Myös väkivaltaa tutkineiden mukaan kiusaaminen voidaan saada kuriin, jos kunnat ja koulut päättävät panostaa kiusaamisen ehkäisyyn ja toisaalta jos siihen ei puututa, se jatkuu (Koskela & Tuomi 2020, 94-96). Kiusaamisen vastaiset toimenpiteet tai niiden puuttuminen vaikuttavat siihen, miten turvallinen oppimisympäristö pystytään oppilaille takaamaan. Puuttumalla kiusaamiseen ennaltaehkäisten ja panostaen nuorten hyvinvointiin voidaan pitää heistä huolta ja ehkäistä muun muassa syrjäytymistä. (Koskela& Tuomi, 94-96.)

Seuraava kuvio (Kuvio 4.) perustuu mediatekstien tuottamaan kuvaan niistä ratkaisuksista, jotka voisivat ehkäistä ja vähentää kouluväkivaltaa. Kuviossa kouluväkivalta tulee aikuisten tietoon, siihen puututaan ja sitä ennaltaehkäistään. Puuttuminen luo kouluyhteisöön turvallista ja luottamuksellista ilmapiiriä, jossa kiusaamisesta puhuminen ja siitä aikuisille kertominen muodostuvat ajan kuluessa kouluarjen normaaliksi toimintatavaksi ja kouluväkivallan määrä vähenee määrätietoisesti toimien.

KUVIO 4. Mediatekstien ehdottamia ratkaisuja kouluväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi

Edellinen kuvio on jäsennetty mediatekstien ehdottamista ratkaisusta kouluväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Vaikka myös eräiden kouluväkivallaa tutkineiden (esim. Hamarus 2006, Bilz 2018, Repo 2015, Saracho 2017, Kyllönen & Rickman 2011) mukaan edellisen kuvion asiat ovat olennaisen tärkeitä kouluväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi, sen voidaan ajatella kattavan vain pienen osan siihen tarvittavista toimista. Keskustelun herättäjäksi eri toimijoiden kanssa sekä jatkokehittelyyn hyvinkin sopivaksi kuvio 4. voidaan kuitenkin todeta.

Moreno ym. (2019, 1275) tulivat kouluväkivallasta mediassa tutkittuaan siihen tulokseen, että joskus uutisointi esittää kiusaamisen pelottavaksi asiaksi, jota ei pystytä torjumaan. Toisaalta uutisointi voi heidän mukaansa myös kuvata kouluväkivallan ilmiöksi, jota voidaan ennaltaehkäistä ja vähentää. Tämän tutkimuksen mediatekstit näkivät kouluväkivallan vakavana ongelmana, jota pyritään ehkäisemään ja johon pyritään puuttumaan monin eri tavoin siinä välillä onnistuen ja välillä epäonnistuen.

Mediatekstien tutkimisessa on tiedostettava se, että toimittajat ovat päättäneet millaisia juttuja kirjoittavat ja uutistoimitukset millaisia juttuja julkaistaan ja millaisia ei. Myyivistä otsikoista ja joskus melko dramaattisista tarinoista huolimatta mediatekstit herättävät meitä huomaamaan tärkeitä asioita sekä keskustelemaan niistä. Viitaten esimerkiksi Kiilakosken (2009, 34–40) ajatukseen siitä, että kouluväkivallan käsitteen käyttäminen mahdollistaa koulun toiminnan tarkastelun väkivallasta mahdollistavana ympäristönä, tarkastelemani tekstit olivat hyvinkin ajan tasalla kirjoittaessaan kouluväkivallasta. Mediatekstit pohtivat kouluväkivallaltaan johtavia syitä ja sen seurauksia. Niissä pohdittiin myös ratkaisuehdotuksia kouluväkivallan ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi. Kiusaamisen ja väkivallan käsitteitä ja niiden käyttämisen merkitystä yleiseen asiaan suhtautumisessa mietittiin. Tarkastelemani mediatekstit ovat kuvanneet kiusaamisen ongelmana, joka ei ole leikillistä kiusoittelua. Sanat, joita negatiivisesta toiminnasta käytetään ovat tärkeitä niiden vaikuttaessa mielikuviimme ja ajatuksiimme sekä tätä kautta toimintatapoihimme ja esimerkiksi koulun toimintakulttuuriin.

Vaikka eräät aiemmat (Knight 2015; Kim & Telleen 2017) kouluväkivaltaa koskevat mediatutkimukset näkivät sen yksilön, ihmissuhteiden, yhteisön tai yhteiskunnan ongelmaksi tai näiden yhteisvaikutukseksi, sitä pidettiin niissä erityisesti koulun ongelmana. Koulun nähtiin olevan päävastuussa kiusaamiseen johtavista syistä, siihen puuttumisesta sekä sen vaikutuksista lapsiin ja nuoriin (Knight 2015,39). Koulukiusaaminen nähtiin laajasti koulun ongelmana ja sen ennaltaehkäisyyn ja siihen puuttumisen olevan opettajien vastuulla (Kim & Telleen 2017,735). Tässä tutkimuksessa huomio kohdistettiin kouluväkivaltaan yhteisötasolla, joten edellisten tutkimusten kanssa sen tuloksia ei voi verrata. Koulun toiminnan ja rakenteiden nähtiin kuitenkin teksteissä vaikuttavan omalta osaltaan kouluväkivallan ilmenemiseen tai sen vähentämiseen ja ennaltaehkäisemiseen.

Tämän tutkimuksen mediateksteissä korostui se, ettei kouluväkivalta aina tule aikuisten tietoon. Kouluväkivaltaa tutkinut Kiilakoski (2009,56) kirjoittaa piiloisen kouluväkivallan olevan haaste näkemiseen perustuvalla tavalla pitää koulua. Hänen mukaansa tähän haasteeseen voidaan vastata joko rakentamalla sellaisia tarkkailujärjestelmiä, jotka havaitsevat ja ennakoivat herkästi tulevia ongelmia tai siirtymällä katsomisesta kuulemiseen. Tällä Kiilakoski tarkoittaa sellaisten puitteiden luomista, joissa pyritään kuuntelemaan nuoria ja dialogisia prosesseja.

Tämän tutkimuksen teksteissä tuotiinkin esiin turvallisen ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen, jotta oppilaiden olisi helpompaa kertoa väkivalta koulun aikuisille. Mediateksteissä yhteisöllisyys, oppilaiden osallistaminen ja luottamuksellisen ilmapiirin rakentaminen nähtiin kouluväkivaltaa ennaltaehkäisevinä tekijöinä. Aiemmissa kouluväkivaltatutkimuksissa laadukas pedagogiikka, johdonmukainen toiminta kiusaamisen ehkäisemiseksi, lasten sosiaalisten haasteiden tunnistaminen ja tukeminen sekä sosiaalisten- ja tunnetaitojen opettaminen on myös nähty tärkeiksi seikoiksi kiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi (Repo 2015,104; Saracho 2017,455).

Tämän tutkimuksen mediatekstien mukaan kouluväkivallan hoitamisen vastuut on jaettu joskus koulun aikuisten ja eri yhteistyötahojen kanssa

epäselvästi. Kouluväkivaltaa tutkineiden Hamaruksen & Kaikkosen (2013, 164) mukaan koulukiusaamisen ennaltaehkäisemisessä on olennaista yhteisön eri toimijoiden välinen keskusteleminen sekä yhteisen ymmärryksen luominen siitä, miten he ymmärtävät kiusaamisen ja yhdessä sen sopiminen miten eri tilanteisiin puututaan. Eri palvelujärjestelmien kuten esimerkiksi koulupsykologien ja kuraattorien laatu ja saatavuus ovat omalta osaltaan luomassa koulu-kulttuuria ja vaikuttamassa nuorten näkemyksiin hyvinvointiyhteiskunnasta (Kiilakoski 2014, 28–31).

7.2 Tutkimuksen arviointi

Kouluväkivalta-aihe on paljon tutkittu, mutta aina ajankohtainen sekä kasvatustieteellisesti merkittävä tutkimuskohde. Kouluväkivallan tehokas ehkäiseminen vaikuttaa yksilön hyvinvoinnin lisäksi myös yhteiskunnallisesti esimerkiksi vähentämällä syrjäytymisen riskiä. Mediatekstit ovat muokkaamassa käsityksiämme ja ajatuksiamme (Karkulehto & Saresmaa 2019), jonka vuoksi niiden tutkiminen on olennaista ja ne on valittu tämän tutkimuksen aineistoksi.

Tässä tutkimuksessa kirjallisuuteen ja aiempaan tutkimukseen perehtymisen auttoivat löytämään omalle alalleni sopivan tutkimusnäkökulman sekä tutkimuksen tavoitteen ja tutkimuskysymyksen asettelussa. Tämän tutkimuksen aineisto kerättiin syksyllä 2020, jotta tutkimus saataisiin toteutettua kevään 2021 aikana. Aiheesta löytyi runsaasti mediatekstejä ja niitä analysoimalla sekä aiempaan tutkimukseen tuloksia vertaamalla vahvistui käsitys, että kouluväkivaltaa on tärkeää tutkia monesta näkökulmasta ja monenlaisia aineistoja käyttäen. Mediatekstien käyttäminen tutkimusaineistona antoi mahdollisuuden tarkastella lööppien takana olevia kuvauksia kouluväkivallasta.

Tämän tutkimuksen luotettavuutta on arvioitu hyödyntäen Kyngäksen ym. (2020,41) jaottelua sisällönanalyysin luotettavuuteen vaikuttavista osa-alueista, joita ovat tutkijan uskottavuus (credibility), analyysin seurattavuus

(dependability), analyysin vahvistettavuus (confirmability), tutkimuksen rehellisyys (authenticity) sekä tulosten siirrettävyys (transferability).

Tutkijan uskottavuutta arvioitaessa on olennaista se, että tutkimus ja siinä esitetyt tulokset on kirjoitettu uskottavasti kuvaten tutkimuskohdetta (Kyngäs ym. 2020,42). Tämän tutkimuksen aineisto on pyritty valitsemaan tarkoituksenmukaisesti vastaamaan tutkimuskysymykseen. Tutkimuksen tavoitteena on ollut kuvata tutkimuksen teon vaiheet avoimesti ja perusteellisesti. Tutkimuskysymys on rakentunut ja täsmentynyt viitekehysten rakentumisen aikana. Kysymystä ja viitekehystä muokattiin aineiston keräämisen ja sen analyysin myötä, jolloin tutkimuskysymys muodostui sellaiseksi, johon tällä aineistolla pystyttiin vastaamaan. Näin toimien koettiin, että aineistosta tavoitettiin oleellisia näkökulmia mediatekstien kuvaamista kouluväkivallan haasteista, syistä ja ratkaisuehdotuksista yhteisötasolla. Aineistosta tehtiin useita luokituksia, joita tarkasteltiin laajemmilla ja kapeammilla aineisto-otteilla tulkintoja näin varmistaen. Tutkimuksen rajoituksena voidaan pitää sitä, että aineisto on kerätty vakavan kouluväkivallan teon jälkeisestä, mahdollisesti kärjistyneestäkin keskustelusta.

Tutkimuksen seurattavuutta arvioitaessa on Kyngäksen ym. (2020,44) mukaan huomioitava Tuomen & Sarajärven (2018, 163) mainitsema tutkimuksen sisäinen johdonmukaisuus. Siihen liittyvät aineistonkeruun, aineiston analyysin, teorian ja aineiston vuoropuhelun sekä käsitteellistämisen ja niiden kirjoittamisen arviointi (Kyngäs ym. 2020,42). Tämän tutkimuksen teoriaosuudessa on pyritty avaamaan koulukiusaamisen ja -väkivallan käsitteitä sekä kirjoitettu mediateksteistä tutkimusaineistona. Tutkimuksessa aineiston keruu ja sen analysointi on pyritty kuvaamaan avoimesti ja perusteellisesti. Niiden seurattavuutta on ollut tarkoitus tukea taulukoin, kuvioin ja aineistoesimerkein. Kuviot 3. ja 4. (sivuilla 58 ja 59) tiivistävät mediatekstien näkökulman kouluväkivallan ilmenemiseen liittyviin haasteisiin yhteisötasolla sekä rakentavat niiden perusteella ratkaisuehdotuksia kouluväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Dependability voidaan suomentaa myös tutkimustilanteen arvioinniksi tai riippuvuudeksi. Tutkittavassa ilmiössä lukuvuoden 2020–2021 aikana voidaan

ajatella tapahtuneen muutosta, joka koskee hyvin vakavia nuorten välisiä väkivallantekoja sekä jengiytymistä ja siihen liittyvää väkivaltaa ja niistä herännyttä julkista keskustelua mediassa. Tutkimuksessa pitäydettiin kuitenkin valitussa aineistossa ja aiheessa.

Analyysin vahvistettavuutta arvioidaan sen perusteella, miten tutkimuslöydöksiä perustellaan kerätyllä aineistolla (Kyngäs ym. 2020,46). Tässä tutkimuksessa on pyritty mahdollisimman objektiiviseen mediatekstien tutkimiseen ja analysointiin sekä kuvaamaan se lukijalle ymmärrettävällä tavalla. Puhdasta objektiivista tietoa ei kuitenkaan ole olemassa (Tuomi& Sarajärvi 2018, 25), koska tutkija päättää tutkimusasetelmasta omien käsitystensä ja ymmärryksensä perusteella. Mediatekstien tutkimisessa on hyvä huomioida, että niiden lukijaan ja hänen tulkintoihinsa on vaikuttamassa ”yksilölliset mieltymykset, ajattelun rakenteet, elämäkokemukset, ryhmäjäsenyydet, persoonallisuus sekä identiteetti” (Mustonen 2001, 59). Olen tavoitellut tekstien analysoinnissa ja tulkinnassa niin suurta objektiivisuutta, perusteellisuutta, rehellisyyttä ja oikeudenmukaisuutta kuin se edelliset tekijät huomioiden on mahdollista. Vahvistettavuutta on tavoiteltu myös kertomalla mediateksteistä tutkimuskysymyksen kannalta olennainen tieto sekä valitsemalla ja esittämällä sellaisia aineisto-esimerkkejä, jotka perustelevat lukijalle mediatekstien perusteella muodostettuja analyysiluokkia.

Tutkimuksen rehellisyyden arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, kuinka avoimesti, oikeudenmukaisesti ja uskollisesti aineistoa ja sen analyysiä on kuvattu (Kyngäs ym. 2020,46). Mahdollisimman avoimesti ja rehellisesti kirjoitetun tekstin lisäksi tämän tutkimuksen aineistoa ja sen analyysiä on kuvattu taulukoiden avulla. Niiden avulla lukijan on mahdollista löytää yhteyksiä aineistosta ja tuloksista. Liitteestä 1. (sivu 78) on löydettävissä taulukko tutkimuksen medialähteinä toimineista uutiskanavista sekä sanoma- ja iltapäivälehdistä. Liitteessä 2. (sivu 79) löytyy lista mediateksteistä aikajärjestyksessä.

Tulosten siirrettävyys kuvaa sitä, onko tutkimuksen tuloksia mahdollista yleistää tai siirtää muihin konteksteihin tai tilanteisiin (Kyngäs ym. 2020, 46). Tämän tutkimuksen otoskoko on määrältään tähän tutkimukseen riittävä,

mutta kattaa vain lyhyen aikajakson syksyllä 2020. Laadullisessa tutkimuksessa kuvataan ja tutkitaan perusteellisesti esimerkiksi tiettyä ilmiötä. Tällöin voidaan saada selville, mikä ilmiössä on merkittävää ja mikä siinä voisi toistua myös yleisemmällä tasolla tarkasteltuna. (Tuomi & Sarajärvi 2018, 98.) Tässä tutkimuksessa on aineistoa pyritty kuvaamaan tiheästi ja rikkaasti. Mediateksteissä kuvattiin erilaisia kouluja ja tilanteita. Vastaavaa uutisointia on käynnissä tälläkin hetkellä. Voidaan siis ajatella, että tämän tutkimuksen mediatekstejä analysoimalla kouluväkivaltailmiöstä on tavoitettu jotain yleistä. Kouluväkivaltaan puuttumisesta sekä oppimisympäristön turvallisuudesta keskustellaan paljon myös sosiaalisessa mediassa. Puuttumattomuuden ja turvattomuuden voidaan osin ajatella näkyvän myös koulujen arjessa ja osaltaan vaikuttavan kouluväkivallan ilmenemiseen.

Sisällönanalyysillä saadaan kerätty aineisto järjestettyä johtopäätöksien tekoa varten (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Tuomen ja Sarajärven (2018,117) mukaan sisällönanalyysi jää keskeneräiseksi, jollei tutkija ole tehnyt aineistostaan mielekkäitä johtopäätöksiä. Median vaikuttaessa ajatteluumme, on tärkeää tutkia, millaisia näkökulmia mediassa ilmiöstä tuodaan esiin ja mitkä seikat saattavat jäädä vähemmälle huomiolle. Mielestäni opettajien on hyvä tiedostaa se, että he itse, lasten ja nuorten huoltajat sekä lapset ja nuoret itse saattavat uutisten ja lehtijuttujen perusteella muodostaa koulukiusaamisesta ja -väkivallasta liian yksipuolisen ja tiettyihin näkökulmiin keskittyvän mielikuvan. Kouluissa on tärkeää keskustella tästä mielikuvasta ja laajentaa keskustelua lasten ja nuorten kanssa ilmiön kaikkiin puoliin. Koulukiusaamisen ja väkivallan moninaisuuden ja kaikkien puolien tunnistaminen ja tiedostaminen auttavat parhaiten ennaltaehkäisemisessä ja siihen puuttumisessa.

Tämän tutkimuksen tuloksia kouluväkivaltaan liittyvistä haasteista, syistä ja ratkaisuehdotuksista voidaan soveltaen hyödyntää jatkotutkimuksessa, koulutuksessa sekä työelämässä. Tässä tutkimuksessa tavoitettujen tulosten ei voida kuitenkaan ajatella kattavan kuin pienen osan kouluväkivallan ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi tarvittavista toimista. Keskustelun herättäjäksi ja

jatkokehittelyyn hyvinkin sopivaksi tutkimuksen tulokset voidaan kuitenkin todeta.

Tässä tutkimuksessa tiedostetaan se, että useimmiten media-aineistoja lähestytään kehys- tai diskurssianalyysiä käyttäen. Tuomi & Sarajärvi (2018, 117) kirjoittavat sekä sisällönanalyysin että diskurssianalyysin tarkastelevan inhimillisiä merkityksiä. Niiden eroa he kuvaavat näin: ”sisällönanalyysissä etsitään merkityksiä, kun taas diskurssianalyysissä analysoidaan, miten näitä merkityksiä tekstissä tuotetaan” (Tuomi & Sarajärvi 2018, 117). Diskurssianalyysi olisi voinut tuoda tämän tutkimuksen aineiston käsittelyyn moniäänisyyttä, moniselitteisyyttä ja näin erilaisen näkökulman (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Kehysanalyysi on taas esimerkiksi koulukiusaamisen uutisointia sanomalehdissä tutkineen Verdetin (2017, 176) mukaan tullut suosituksi metodologiaksi mediatekstejä tutkittaessa tutkiessaan esimerkiksi kuvauksia, kieli- ja mielikuvia, stereotypioita, toimijoita, vaikuttajia ja viestejä (Verdet 2017, 176).

Olen valinnut tähän tutkimukseen menetelmäksi sisällönanalyysin. Olen pyrkinyt antamaan tässä tutkimuksessa aineistolleni suuren roolin ja tarkastellut sitä avoimesti. Tässä tutkimuksessa aineiston tulkinta on ollut ohjaamassa myös tutkimuskysymyksen tarkentumista ja muuttumista. Teemoittelun avulla on tavoiteltu ymmärrystä siitä, mitä kouluväkivallasta mediassa kirjoitetaan ja kuinka siitä mediateksteissä keskustellaan. Olen avannut viitekehyksessä sekä kouluväkivaltaan että mediatekstien tutkimiseen liittyvää käsitteiden määrittelyä asemoiden näin tutkimukseni osaksi tutkimuskenttää, jossa eri aiheet kohtaavat.

Tämän tutkimuksen rajoituksina voidaan pitää esimerkiksi tutkijan kaipaama tietämystä median tutkimisesta sekä sitä, että vain hyvin pieni osa kouluväkivallasta ylittää mediakynnyksen. Tätäkin tutkimusta tehdessä monet näkökulmat ovat jääneet huomiotta ja hyödyntämättä. Tutkimus tarjoaa kuitenkin sisällöltään asianmukaisen ja keskustelua herättävän tarkastelun mediatekstien kuvauksista kouluväkivallasta yhteisötasolla. Tutkimus kuvaa myös sitä, miten media myötävaikuttaa kouluväkivalta-aiheesta keskustelemiseen. Lisätietoa kouluväkivaltaan johtavista syistä tarvitaan edelleen ja media voi olla osaltaan

etsimässä tätä tietoa, muistuttamassa siitä sekä herättämässä keskustelua aiheesta.

7.3 Jatkotutkimusaiheet

Tässä tutkimuksessa tarkastelun kohteena oli kouluväkivalta ja siihen media-teksteissä yhteisötasolla liitetyt haasteet, syyt ja ratkaisuehdotukset. Kouluväkivallasta keskustelua ja sen tutkimusta on myös mediatekstien mukaan syytä jatkaa:

”Kiusaamiseksi kutsutusta väkivallasta olisi tärkeä keskustella nykyistä avoimemmin ja tehdä ilmiötä siten paremmin näkyväksi --- olisi tärkeä pohtia, mitkä tekijät houkuttelevat sellaiseen vallankäyttöön, joka johtaa henkiseen ja fyysiseen väkivaltaan.” (U29)

”Kouluväkivallan juurisyy on koko Suomen liian suuressa väkivaltarikollisuudessa – aikuisten yhteiskunnalla on velvollisuus jatkaa kouluväkivalta-aiheen käsittelyä ja löytää siihen kitkemiskeinot --- väkivalta-aiheen painaminen pinnan alle olisi häpeällistä niin politiikalta, medialta, kouluilta kuin jokaisen koululaisen vanhemmalta.” (U27)

Esimerkkien mukaan kouluväkivalta-aiheesta keskusteleminen tekisi sitä näkyvämmäksi. Tämän tutkimuksen tekemisen aikana väkivalta-aihetta ei ole alimman aineistoesimerkin sanojen mukaan ”painettu pinnan alle”. Mediajulkisuus teki osaltaan kouluväkivaltailmiötä näkyvämmäksi myös syksyllä 2020, jolloin tämän tutkimuksen aineisto on kerätty. Syyskuussa 2020 Vantaan Kytöpuiston koululla sattunut oppilaiden välinen vakava väkivaltainen teko nosti kouluväkivallan eri medioihin ja edelleen keväällä 2021 kouluväkivalta-aihe näkyy eri medioissa. Koskela & Tuomi (2020, 129) muistuttavat siitä, että koululla on opetuksellinen tehtävä, mutta se on myös vastuussa yhteiskunnan hyvinvoinnista. Huoli lasten ja nuorten pahoinvoinnista olisi syytä nousta keskusteluun muulloinkin, kun kriisien aikana.

Tässä tutkimuksessa tarkasteltiin kouluväkivaltaa yhteisötasolla. Aineistosta löytyi kuitenkin paljon myös muiden tasojen kuvaamista. Tutkimuksen

rundas ja rikas aineisto antaisi jatkossa mahdollisuuksia tarkastella kouluväkivaltaan yhteydessä olevia tekijöitä myös yksilö-, lähisuhde ja yhteiskunnan tasolla. Aineistoa voisi analysoida myös kehys- tai diskurssianalyysiä käyttäen. Mediatekstejä olisi myös mielenkiintoista lähestyä tutkien, korostavatko ne esimerkiksi yksilön kiusaamistarinaa vai tiedon jakamista vaikkapa kouluväkivallan ennaltaehkäisemisestä ja siihen puuttumisesta.

Tärkeänä jatkotutkimuksen aiheena on mielestäni lakisääteisten koulu-kohtaisten kiusaamistapausten ennaltaehkäisyyn ja puuttumiseen tehdyt suunnitelmat ja niiden sisällöt; miten niissä on esimerkiksi huomioitu väkivallan ilmenemiseen vaikuttavat eri tasot. Tärkeä pohdinnan ja tutkimuksen aihe olisi myös se, miten puuttua tässäkin tutkimuksessa ilmenneeseen väkivaltaan puuttumattomuuteen tai muuhun rakenteelliseen väkivaltaan sekä miten niiden voi todeta olemassa olevaksi ongelmaksi koulun toimintakulttuurissa.

Useissa tämän tutkimuksen mediateksteissä korostettiin kouluväkivaltaan liittyvistä haasteista huolimatta sitä, että tutkimusten valossa koulukiusaaminen on vähentynyt Suomessa viimeisten kymmenen vuoden aikana, koska kiusaamiseen osataan ja halutaan puuttua aiempaa systemaattisemmin. Pihkalan (15.2.2021) mukaan kyseessä on kuitenkin kiusaamisen vähenemisen paradoksi. Tällä hän tarkoittaa sitä, että kiusaamista ja väkivaltaa ilmenee edelleen kouluissa ja sen tunnistaminen ja siihen puuttuminen on edelleen hyvin haastavaa. Sitä kokevalle se on edelleen hyvin haavoittavaa ja vahingoittavaa. Edellinen perustelee aiheen tutkimisen tarpeellisuutta edelleen.

Mielestäni koulun toimintakulttuurista voisi kirjoittaa edelleen enemmän onnistumistarinoita lähestyen kouluväkivaltaa niiden toimien kautta, jotka ovat olleet tehokkaita sen ennaltaehkäisyssä ja siihen puuttumisessa. Uutisointi voisi myös Morenon ym. (2019,1281–1282) mukaan jatkossa keskittyä enemmän esimerkiksi kertomaan onnistuneista kiusaamisen vastaisista toimenpideohjelmista ja näin lisätä ihmisten tietoisuutta niistä. Kiinnostava on myös Morenon ym. (2019, 1281–1282) pohdinta siitä, edistäisikö yhteistyö toimittajien kanssa kiusaamisen ehkäisemiseen liittyvää työtä. Wiion (2006, 78) mukaan ”Median edellytyksiä parantaa yhteiskunnan kehittämiseen liittyvien aiheiden käsittelyä

voidaan parantaa lisäämällä eri tahojen ja median yhteistyötä.” Näiden sanojen ja tämän tutkimuksen myötä voimme jäädä pohtimaan, miten me kasvatustieteilijät voisimme olla tätä yhteistyötä kouluväkivaltaa mediassa käsiteltäessä tekemässä.

LÄHTEET

- Bansel, P., Davies, P. & Laws, C. & Linnell, S. 2009. Bullies, Bullying and power in the contexts of schooling. *British journal of education*, Vol 30 (1), 59–69.
- Bengtsson, M. 2016. How to plan and perform a qualitative study using content analysis. *NursingPlus Open*, Volume 2, 8–14.
<https://doi.org/10.1016/j.npls.2016.01.001>. (Luettu 9.4.2021)
- Bildjuschkin, K, Ewalds, H., Hietamäki, J., Kettunen, H., Koivula, T., Mäkelä, J. & Nipuli, S., October, M., Peltonen, J. & Siukola, R. 2019. Väkivaltakäsitteiden sanasto. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139150/URN_ISBN_978-952-343-211-6.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 16.4.2021).
- Brennan, M. 2016. Rule Breaking in the Child Care Centre: Tensions for Children and Teachers. *International Journal of Early Childhood* 48 (1), 1-15.
- Davis, B. & Degotardi, S. 2015. Educator´ understandings of, and support for, infant peer relationships in early childhood settings. *Journal of Early Childhood Research* 2015. Vol 13 (1), 64–78.
- Gjerstad, E. 2015. *Kuka on kukkulan kuningas*. Juva: PS-kustannus.
- Haavisto, C. 2009. Väkivallasta, julkisuudesta ja sivuun siirtymisen taidosta. Arvio kirjasta *Violence: Six sideways reflections*, tekijä Žižek, Slavoj (2008). London: Profile Books. *Media & viestintä* 32, 4–5.
- Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. *Jyväskylä studies in education, psychology, and social research* 288. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/13307/9513926966.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Luettu 20.10.2020).

- Hamarus, P. 2008. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.
- Hamarus, P. & Holmberg-Kalenius, T. & Salmi, S. 2015. Opas kiusaamisen jälkehoitoon. Juva: PS-kustannus.
- Hamarus, P. & Kaikkonen, P. 2013 Kiusaamisen määritelmät ja määrittely. Teoksessa T. Asunmaa & J. Vainionpää (toim.) Samalta viivalta 7. Juva: PS-kustannus Opetus 2000, 149–169.
- Herkman, J. 2011. Journalismi markkinoilla. Konserni- ja mediajournalismia. Teoksessa E. Väliaverronen (toim.) Journalismi murroksessa. Helsinki: Hakapaino, 32–49.
- Huovinen, K. & Pudas, M. 2019. "Lyömistä, potkimista, raapimista ja tappouhkauksia" Oppilaiden opettajiin kohdistaman väkivallan uutisointi. Kasvatustieteen pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto.
<https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/65398/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201909034002.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Luettu 29.10.2020).
- Huuki, T. 2010. Koulupoikien statustyö väkivallan ja välittämisen valokiilassa. Kasvatustieteiden tiedekunta, Oulu. <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9789514263613.pdf>. (Luettu 2.11.2020).
- Jokinen, A. 2015. Diskurssianalyysin suhde sukulaistraditioihin. Teoksessa A. Jokinen, K. Juhila & E. Suoninen (toim.) Diskurssianalyysi. Teoriat, peruskäsitteet ja käyttö. Tampere: Vastapaino, 249–265
- Juppi, P. 2011. Pahoinvoivia uhreja, turvallisuusuhkia ja taloudellisia taakkoja. Nuorten syrjäytymisen tulkintakehykset suomalaisessa uutismediassa. Janus Sosiaalipolitiikan Ja Sosiaalityön Tutkimuksen Aikakauslehti, 19(3), 200–220. <https://journal.fi/janus/article/view/50618>. (Luettu 6.11.2020).
- Juva, I. & Holm, G. & Dovemark, M. 2018. 'He Failed to Find His Place in this School' – Re-Examining the Role of Teachers in Bullying in a Finnish

- Comprehensive School. *Ethnography and Education*, 15:1, 79-93.
<https://www.tandfonline-com.ezproxy.jyu.fi/doi/pdf/10.1080/17457823.2018.1536861?needAccess=true>. (Luettu 22.10.2020).
- Karkulehto S. & Saesmaa T. 2019. Väkivallan tekstit. Luento VVAA5001 Väki-
 valtututkimus, johdanto. Jyväskylän yliopisto 6.11.2019.
- Kastikainen, M. & Lehtonen, M. 2015. Vammaisuus mediassa. Diskurssianalyyt-
 tinen tutkimus Helsingin Sanomien vammaisuutta käsittelevistä keronnalli-
 sista artikkeleista vuosina 2010–2014. Erityispedagogiikan pro gradu -tut-
 kielma. Kasvatustieteen laitos, Jyväskylän yliopisto.
[https://jyx.jyu.fi/bitstream/han-
 dle/123456789/47267/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201510073326.pdf?se-
 quence=1&isAllowed=y](https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/47267/URN%3aNBN%3afi%3ajyu-201510073326.pdf?sequence=1&isAllowed=y). (Luettu 29.10.2020).
- Kauppi, T. 2011. Koulukiusaamista ja kiusaamista koulussa: Katsaus vertaisrajat
 ylittävään kiusaamiseen. *Nuorisotutkimus* 2 (29), 45–63 [http://elektra.hel-
 sinki.fi/oa/0780-0886/2011/2/koulukiu.pdf](http://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2011/2/koulukiu.pdf). (Luettu 14.10.2020).
- Keisala, S & Matikka, J. & Tahkola, S. & Muukkonen, T. & Sellergren, H. 2016.
 Väki-valta ja laiminlyönti kasvatuksessa. Tunnista, puutu ja auta. Ensi- ja
 turvakotien liitto. <https://virtuaalikirja.fi/ensijaturvakotienliitto/>. (Luettu
 27.4.2021).
- Kiilakoski, T. 2009. Viiltoja. Analyysi kouluväkivallasta Jokelassa. Nuorisotutki-
 musseura, verkkojulkaisuja 28 /Nuorisotutkimusverkosto.
<https://www.nuorisotutkimusseura.fi/images/julkaisuja/viiltoja.pdf>. (Lu-
 ettu 27.4.2021).
- Kiilakoski, T. 2016. Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteiset käytän-
 nöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Nuorisotutkimusseura, verkkojulkaisuja
 107/ Nuorisotutkimusverkosto, Kenttä 2016. [https://www.nuorisotutki-
 musseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_enemman.pdf](https://www.nuorisotutki-

 musseura.fi/images/julkaisuja/koulu_on_enemman.pdf). (Luettu
 27.4.2021).

- Kim, S. & Telleen, M. 2017. Talking About School Bullying: News Framing of Who is Responsible for Causing and Fixing the Problem. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, Vol 94(3), 725–746.
- KiVa Koulu. Kiusaamisen vastainen toimenpideohjelma. KiVa Antibullying Program. Turku: KiVa Program & University of Turku. <https://www.ki-va-koulu.fi/>. (Luettu 28.4.2021).
- Knight, K. 2015. Framing Responsibility for Bullying: An Ethnographic Content Analysis. University of Arkansas, Fayetteville. Theses and Dissertations. 1103. <http://solarworks.uark.edu/edt/1103>. (Luettu 14.10.2020).
- Korpilahti, U., Kettunen, H., Nuotio, E., Jokela, S., Nummi, V. & Lillsunde, P. (toim.) 2019. Väkivallaton lapsuus –toimenpidesuunnitelma lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisystä 2020–2025. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2019:27. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4123-6>. (Luettu 27.4.2021).
- Korva-Perämäki, M. 2016. Onko Suomi väkivaltainen maa. *Riku -lehti* 1/2016. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/riku-lehti/riku-lehti-1-2016/onko-suomi-vakivaltainen-maa>. (Luettu 28.4.2021)
- Koskela, M. & Tuomi, E. 2020. Toisin tehty. Keskusteluja koulusta. Helsinki: Kustantamo S&S.
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2002. World report on violence and health. World Health Organization Geneva 2002. https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/42495/9241545615_eng.pdf?sequence=1. (Luettu 21.9.2020).
- Krug, E., Dahlberg, L., Mercy, J., Zwi, A. & Lozano, R. 2005 (toim.). Väkivalta ja terveys maailmassa – WHO:n raportti. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy. Alkuteos World Report on Violence and Health, World Health Organization Geneva 2002. https://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/full_fi.pdf. (Luettu 21.9.2020).

- Kuutti, H. 2006. Uusi mediasanasto. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.
- Kyllönen, T. & Rickman, A. 2011. Henkilöturvallisuus koulussa. Vaarallisen käytöksen ennakointi ja hallinta. Juva: PS-kustannus. Opetus 2000.
- Kyngäs, H. 2020. Inductive Content Analysis. Teoksessa Kyngäs, H., Mikkonen, K. & Kääriäinen, M.(toim.) The Application of Content Analysis in Nursing Science Research. Oulun Yliopisto,13–21. https://doi.org/10.1007/978-3-030-30199-6_2. (Luettu 11.5.2021).
- Kyngäs, H. & Kääriäinen, M. & Elo, S. 2020. The Trustworthiness of Content Analysis. Teoksessa Kyngäs, H., Mikkonen, K. & Kääriäinen, M. (toim.) The Application of Content Analysis in Nursing Science Research. Oulun Yliopisto, 41–48. https://doi.org/10.1007/978-3-030-30199-6_5. (Luettu 11.5.2021).
- Köykkä, H. 2017. Kiusaajan kehukset mediassa. Kehysanalyttistä tarkastelua kiusaajan roolista Helsingin Sanomissa. Opinnäytetyö. Kevät 2017. Viestinnän tutkinto-ohjelma. Oulun ammattikorkeakoulu. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/128588/Ko-ykka_Heidi.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 29.10.2021).
- Laitinen, K., Haanpää, S., Francke, L. & Lahtinen, M. Kiusaamisen vastainen työ kouluissa ja oppilaitoksissa. Opetushallitus Oppaat ja käsikirjat 2020:3a. [www.oph.fi https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_työ_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf](https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kiusaamisen_vastainen_työ_kouluissa_ja_oppilaitoksissa.pdf). (Luettu 26.4.2021).
- Lidman, S. 2015. Väkivaltakulttuurin perintö. Sukupuoli, asenteet ja historia. Helsinki: Gaudeamus.
- Moreno, M., Gover, A., Brittain, H. & Vaillancourt, T. 2019. Applying Natural Language Processing to Evaluate News Media Coverage of Bullying and Cyberbullying. Prevention Science (2019) 20: 1274–1283. <https://doi.org/10.1007/s11121-019-01029-x>. (Luettu 26.4.2021).
- Mustonen, A. 2001. Mediapsykologia. Porvoo: WS Bookwell Oy.

- Mäntylä, N., Kivelä, J., Ollila, S. & Perttola, L. 2013. Pelastakaa koulukiusattu! Sastamala: KAKS - kunnallisan alan kehittämissätiö. https://kaks.fi/wp-content/uploads/2015/12/Pelastakaa_Koulukiusattu.pdf. (Luettu 6.11.2020).
- Nieminen, H. & Pantti, M. 2012. Media markkinoilla. Johdatus joukkoviestintään ja sen tutkimiseen. 3. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.
- Perusopetuslaki 21.8.1998. 29§ (30.12.2013/1267) Oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1998/19980628#L7P29>. (Luettu 7.12.2020).
- Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Yhtenäisen perusopetuksen toimintakulttuuri. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/tekstikappale/428613> (Luettu 28.4.2021).
- Pietikäinen, S. & Mäntynen, A. 2019. Uusi kurssi kohti diskurssia. Tampere: Vastapaino.
- Pihkala, S. 2021. Sukupuolistunut ja seksuaalinen häirintä lasten vertaissuhteissa ja luovat menetelmät käsittelemisen keinoina. Luento 15.2.2021. Välikivalta ja instituutiot, luento-opetus Jyväskylän yliopisto 11.1.-8.3.2021.
- Raittila, P., Johansson, K., Juntunen, L., Kangasluoma, L., Koljonen, K., Kumpu, V., Pernu, I. & Väliverronen, J. 2008. Jokelan koulusurmat mediassa. Tampere: Tampereen yliopisto. <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/65340/978-951-44-7376-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Luettu 28.4.2021).
- Rantala, T. & Keskinen, S. 2005. "Ei meidän koulussa...eihän?" Opettajat oppilaiden kiusaamina. Teoksessa S. Keskinen (toim.) Valta, kilpailu ja kiusaaminen opettajan työssä. Helsinki: OKKA 2005, 120-158.
- Repo, L. 2015. Pienet lapset ja kiusaamisen ehkäisy. Juva: PS-kustannus
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Menetelmäopetuksen tietovaranto. KvaliMOTV. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. <https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/>. (Luettu 28.4.2021).

- Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Juva: PS-kustannus. 2.uudistettu painos.
- Saracho, Olivia. 2017. Bullying Prevention Strategies in Early Childhood Education. *Early Childhood Educ J* (2017) 45: 453-460. <https://link-springer-com.ezproxy.jyu.fi/content/pdf/10.1007/s10643-016-0793-y.pdf>. (Luettu 22.10.2020).
- Schott, R. 2014. The social concept of bullying: Philosophical reflections on definitions. Teoksessa R. Schott, & D. Sondegard (toim.) *School Bullying. New Theories on Context*. Cambridge University Press, 21-46. https://www-cambridge-org.ezproxy.jyu.fi/core/services/aop-cambridge-core/content/view/D1CF20F94F6B7AA1B6C568686E9FFABD/9781139226707c2_p2_1-46_CBO.pdf/social_concept_of_bullying_philosophical_reflections_on_definitions.pdf. (Luettu 10.10.2020).
- Sihvonen, T. 2006. Representaatio/simulaatio. Teoksessa S. Ridell, P. Väliäho & T. Sihvonen (toim.) *Mediaa käsittämässä*. Tampere: Vastapaino, 129–152.
- Soisalo, R. 2012. Särkyvä mieli -lasten ja nuorten psyykkinen oireilu. Helsinki: Suomen psykologinen instituuttiyhdistys cop. 2012.
- Suonsivu, Kaija. 2010. Media ja työhyvinvointi. Teoksessa M. Meriranta (toim.) *Mediakasvatuksen käsikirja*. Kuopio: Unipress cop. ,135–156
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2018. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi, 2018.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki: TENK. https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf. (Luettu 16.4.2021).
- Varjo, J. 2020. Korona koulussa – koulutussosiologisia havaintoja pandemian aikakaudelta. *Kasvatus* 3/2020, 283–285. https://ktl.jyu.fi/fi/julkaisut/kasvatus/arkisto/kasvatus3_2020_sisjapk.pdf. (Luettu 28.4.2021).

- Verdet, F. 2017. Sources and frames in the media discourse of school bullying in El Mundo and El Pais. *doxa. comunicacion* / number 25, 169-192. https://repositorioinstitucional.ceu.es/bitstream/10637/8770/2/Sources_FernandoSahuquillo_Doxa_2017.pdf. (Luettu 10.11.2020).
- Wiio. J. 2006. Media uudistuvassa yhteiskunnassa. Median muuttuvat pelisäännöt. Sitran raportteja 65. Helsinki: Edita Prima Oy. <https://media.sitra.fi/2017/02/27172839/Raportti65-2.pdf>. (Luettu 10.11.2020).

LIITTEET

Liite 1. Tutkimuksen medialähteet

Media	Lajityyppi	Juttujen lukumäärä
yle.fi	uutiset kolumni artikkeli	14 2 1 yhteensä 17
mtvuutiset.fi	etusivu artikkeli	1 12 yhteensä 13
il.fi	uutiset/kotimaa perhe/perheartikkelit	9 1 yhteensä 10
hs.fi	kotimaa/koulut hyvinvointi/koulu mielipide/vieraskynä kotimaa kaupunki	1 2 1 1 1 yhteensä 6
is.fi	kotimaa	5 yhteensä 5
ksml.fi	pääkirjoitus &mielipide paikalliset	1 1 yhteensä 2
ts.fi	puheenvuorot teemat	1 1 yhteensä 2
aamulehti.fi	uutiset	1 yhteensä 1
kuntalehti.fi	uutiset	1 yhteensä 1
maaseuduntulevaisuus.fi	puheenaiheet &pääkirjoitus	1 yhteensä 1
vantaansanomat.fi	paikalliset	1 yhteensä 1
		yhteensä 59

Liite 2. Aineistolähteet

	Kirjoittaja ja päivämäärä	Julkaisu	Mediatekstin otsikko
U1.	Anni Tuominen 21.9.20	Iltaalehti.fi uutiset/kotimaa	Kuudesluokkalaisten epäillään pahoinpidelleen koululaisen välitunnilla Vantaalla
U2.	Anni Tuominen 21.9.20	Iltaalehti.fi kotimaa	Oppilas pahoinpideltiin Vantaalla -Lähipiiri: ”Kaksi kuukautta koulussa on ollut maanpäällinen helveti”
U3.	Carlos Sunila 23.9.20	mtvuutiset.fi etusivu	Sauli Niinistö otti kantaa Suomea puhuttaneeseen rajuun koulupahoinpitelyyn: ”Miksi teen pahaa toiselle?”
U4.	Jyrki Hara 23.9.20	Yle.fi uutiset	Presidentti Tarja Halonen: kouluväkivalta ja sosiaalinen media ovat pelottava yhdistelmä – ”Vastuu on meidän kaikkien yhteinen”
U5.	Kaisa Uusitalo 23.9.20	Yle.fi uutiset	Poliisi Vantaan kouluväkivallasta: Koulujen syytä ottaa matalalla kynnyksellä yhteyttä
U6.	Anu-Leena Koskinen 23.9.20	Yle.fi uutiset	Vanhemmat huolissaan Suomen kouluväkivallasta: ”Kenelläkään koulun aikuisella ei ole lupa katsoa pois”
U7.	Saija Niironen, Vesa Marttinen 23.9.20	Yle.fi uutiset	Vanhempien mielestä väkivaltaan puututaan kouluissa liian myöhään -Entinen kiusattu: ”Voi olla yksi ainoa hetki, kun uhri mainitsee tunteistaan”
U8.	Simo Löytymäki, Heli Saavalainen 23.9.20	hs.fi kotimaa/koulut	Kouluväkivalta vaikuttaa koko yhteisöön, sanoo nuorisopsykiatrian ylilääkäri, neurologin mukaan vammautumisen riski on suuri kaikissa päähän osuneissa iskuissa
U9.	Valpuri Haapala 24.9.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Koulukiusaamisesta jää ikuiset arvet -puutu piinaan näin: ”On pahinta, jos kukaan ei reagoi mitenkään”
U10.	Katri Kallionpää 25.9.20	hs.fi hyvinvointi/koulu	Nettiin levinnyt video aiheutti niin suurta häpeää, että nuori ei kestänyt käydä asuinalueensa kouluja -Tällaista on kouluväkivalta nyt
U11.	Jaakko Mannermaa 25.9.20	Yle.fi uutiset	Kouluissa voi saada arvostusta kiusaamalla, sanoo viidennes oppilaista kyselyssä -selitys saattaa löytyä piilonormeista
U12.	Katariina Karjalainen 25.9.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Näyttelijä Ilona Chevakova rohkaisi nuoria kertomaan koulukiusaamisesta – sai lähes sata riipaisevaa viestiä ja muistuttaa tärkeästä asiasta: ”se ei ehkä tunnu kiusaamiselta, mutta...”
U13.	Sanna Pietiläinen 25.9.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Leo Harkimo kertoo koulukiusaamisesta avoimesti: ”Sanoin isälle, että ei mitään hätää, osaan hoitaa tämän itse”
U14.	pääkirjoitus & mielipide 25.9.2020	ksml.fi	Myös henkinen väkivalta pitää kitkää kouluista
U15.	pääkirjoitus 25.9.20	maaseudun tulevaisuus.fi	Koulukiusaaminen on aina väkivaltaa
U16.	Maria Aarnio 26.9.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Tapion poikaa kiusattiin rankasti - Kevään etäkoulu ja yläkouluun siirtymien toivat vihdoin helpotusta tilanteeseen: ”ei kiusaaminen mihinkään katoa, ellei resursseja lisätä”
U17.	Sanna Pietiläinen 26.9.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Li Andersson: kenenkään ei pitäisi vaihtaa koulua kiusaamisen takia, oppilaiden hyvinvointiin satsataan lähivuosina kymmeniä miljoonia euroja
U18.	Noora Knapp 26.9.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Levottomuuksia ja äärioikeistolaisia töhryjä: Opetus jatkunut skandaalikoulussa ilman kiusaajia – ”Tapaukseen liittyy viisi henkilöä, jotka eivät ole olleet osana normaalia kouluviikkoa”
U19.	Markus Kaakinen 26.9.20	hs.fi mielipide/vieraskynä	Väkivallatonta lapsuutta pitää tavoitella muuallakin kuin kouluissa

U20.	Markus Mattlar 26.9.20	ksml.fi paikalliset	Poliisi selvittää koulukiusaamista Jyväskylässä viikoittain – ”Väkivaltaa käytetään siksi, että halutaan jakaa somessa”
U21.	Anne Ojala 27.9.20	Yle.fi uutiset	Nurmeksesta löytyy koulu, jossa kiusaaminen on saatu kuriin -palkitun Porokylän koulun viidesluokkalaiset: Kertoisimme aikuisille kiusaamisesta
U22.	Merja Niilola 27.9.20	yle.fi uutiset	Koulukiusatulle taattava turva väkivallalta, kiristyksestä ja raskailta rikoksilta – ”Lainsäätäjän on otettava vaikea tilanne tosissaan”
U23.	Ulla Malmi- nen 28.9.20	Yle.fi uutiset	Psykologian professori tyrmää usein tosituvan kliseen kiusaamisesta: ”Se on vanhanaikainen käsitys, että kiusaaja itse on ollut joskus kiusattu”
U24.	Ville Eklund, Sanni Mat- tila 28.9.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Poika piestiin koulun pihalla tajuttomaksi Vantaalla. Teko tallentui valvontakameraan, poliisi tutkii törkeää pahoinpitelyä
U25.	Niko Vah- tera 28.9.20	ts.fi puheenvuorot	Yhteistyötä kouluväkivaltaa vastaan
U26.	Ville Eklund, Sanni Mat- tila 29.9.20	mtvuutiset.fi artikkelit	Poika pahoinpideltiin tajuttomaksi Vantaalla -tutkinnanjohtaja: ”Koulussa tapahtuvien väkivallantekojen on syytäkin nousta esille”
U27.	Solmu Sal- minen 30.9.20	iltalehti.fi kotimaa	Näkökulma: Kouluväkivalta ei ratkea näpertelyllä -Suomessa on näkymätön hirviö, jonka kokoa ei aina ymmärretä
U28.	Kirsi Riipi- nen 30.9.20	kuntalehti.fi uutiset	Lohja puuttui koulukiusaamiseen Aseman Lasten ohjelmalla ja levittää mallin myös päiväkoteihin
U29.	Liisa Niemi 30.9.20	hs.fi hyvinvointi	Koulukiusaamisesta puhuminen on vähättelyä, sanoo terapeutti ja kirjailija Anja Snellman, nyt hän kertoo, miten väkivallasta pitäisi puhua
U30.	Liisa Lahti 1.10.20	iltalehti.fi perhe/perheartik- kelit	Kiusaajalta voi puuttua tärkeä taito, jota jokainen tarvitsee läpi elämän, näin opetat sen lapselle
U31.	Päivi Hap- ponen 2.10.20	Yle.fi uutiset	Päivi Happonen: Miten olisi karhumainen iskujoukko? Se veisi kiusaajan pois kou- lusta ja toisi hänet muuttuneena takaisin
U32.	Heini Särkkä, Faye Lawson 2.10.20	is.fi kotimaa	Miksi väkivalta räjähti käsiin kouluissa? Tutkijat, rehtorit ja poliisi kertovat
U33.	Toni Lehti- nen 2.10.20	hs.fi kotimaa	11-vuotias Joona pahoinpideltiin koulun pihalla, mutta rehtorin mukaan rikosilmoi- tusta ei kannattanut tehdä – Näin koulukiusatut ja kiusattujen vanhemmat kertovat kokemuksistaan HS:n kyselyssä
U34.	Suvi Kert- tula, Marko Lempinen, Merja Asi- kainen 3.10.20	is.fi kotimaa	Kiusaaminen ei unohdu Tunnistatko näiden kuvien kasvot? He ovat kaikki tunnettuja suomalaisia. Kun he olivat vasta kouluikäisiä, kiusaaminen jätti pysyvän jäljen heidän elämäänsä.
U35.	Anna Egut- kina 3.10.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Oppilaat pahoinpitelevät nyt toisiaan ympäri Suomea, vaikka tutkimusten valossa vain murto-osa koululaisista kokee kiusaamista- mistä on kyse?
U36.	Tommi Kin- nunen 4.10.20	yle.fi kolumni	Tommi Kinnusen kolumni: Miten varmistetaan oikeus turvalliseen kouluympäris- töön?
U37.	Heini Särkkä 5.10.20	is.fi kotimaa	Tutkija: Otsikoiden kouluväkivalta vain jäävuoren huippu – Taustalla nuorten ”hiljai- suuden koodi”
U38.	Päivi Han- nula 5.10.20	mtvuutiset.fi artikkelit	Adalmiina, 31, oli vuosien ajan rajusti koulukiusattu – päätyi lopulta itse koulukotiin ja psykoosiin ”Haluan kertoa, millainen vaikutus teoilla voi olla”
U39.	Linda Laine 9.10.20	iltalehti.fi kotimaa	Useat kouluväkivaltatapaukset kuohuttivat Suomea -näin viranomaiset ovat puuttu- neet
U40.	Marjo Rämö 10.10.20	vantaansanomat.fi paikalliset	Tutkija: Vinoutuneet valtasuhteet usein kouluväkivallan taustalla -tekijää pitää ran- kaista, mutta ei nöyryyttää
U41.	Katariina Kähkönen 11.10.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Koronakevät oli kiusatuille helpotus, sillä kouluun ei tarvinnut mennä -pahimmat ta- paukset kestäneet 9 vuotta, koulujen vastuuta peräänkuulutetaan: ”Eivät huoltajat voi kasvattaa lasta yksin”

U42.	Sari Hirvonen 11.10.20	yle.fi artikkeli	Kouluväkivallan vakavuus yllätti nuoret, mutta lievemmästä kiusaamisesta kertoo moni koivukyläläinen: ”Sinulla ei ole ketään, johon luottaa”
U43.	Tea Manninen 11.10.20	mtvuutiset.fi artikkeli	Kaisa -äiti haki apua tyttärensä kiusaamiseen, sai vastaukseksi pelkää vähättelyä: ”Se on käsittämätön voimattomuuden tunne, kun et voi tehdä oman lapsesi hyväksi mitään”
U44.	Anna Kuusela 11.10.20	ts.fi teemat	Miten nuorten väkivaltaa ja koulukiusaamista voisi estää? Näin vastaavat entinen kiusattu, poliisi ja opo
U45.	Susi Nousiainen 17.10.20	yle.fi kolumni	Susi Nousiaisen kolumni: Keneen nuori voi luottaa, jos ”turvallisestikin” aikuiset satuttavat?
U.46	Sami Koski 18.10.20	iltalehti.fi kotimaa	Tytär piilotteli roskalaatikon takana ja itki – isän karut esimerkit kertovat, miten vaikeaa kouluväkivaltaan on puuttua
U47.	Sami Koski 18.10.20	iltalehti.fi kotimaa	Nyt puhuvat nuoret: ”Kiusajaan pitäisi vaihtaa koulua eikä kiusatun”
U48.	Sanna Kähkönen, Tanja Heikkinen 20.10.20	yle.fi uutiset	Venäläistaustan ja juutalaisuuden takia Saara Khaikovitch oli koulukiusattu – kun hän kertoi tarinansa YouTubessa, rajuja viestejä alkoi sadella
U49.	Anette Blencove 20.10.20	yle.fi uutiset	Lastenpsykiatri ei halua puhua kiusaajista ja kiusatuista: ”Kuka tahansa lapsi voi kiusata tai tulla kiusatuksi”
U50.	Katariina Taleva 21.10.20	iltalehti.fi uutiset/kotimaa	Kouluväkivallan painavat jäljet
U51.	Satu Lidman, Pauliina Lius 24.10.20	aamulehti.fi uutiset	Sukupuoleen ja seksuaalisuuteen liittyvä väkivalta haavoittaa nuorta syvältä – ”Epäasialliseen kieleen ja käytökseen reagoitava tilannekohtaisesti, mutta napakasti”
U52.	Anu Leena Koskinen 25.10.20	yle.fi uutiset	Kostoreissuja, hoitoa vaativia vammoja, kiristystä, joukkotappeluvideoita – Yle selvitti, millaista kouluväkivaltaa on suuressa lähiössä
U53.	Riikka Kajander 5.11.20	yle.fi uutiset	Pelkkä terapia ei korjaa nuoren väkivaltaista käytöstä sanoo lastenpsykiatri: ”Ei ole olemassa taikalääkettä, jolla hoidetaan lasten ja nuorten väkivaltaa”
U54.	Anna Hopi 6.11.20	iltalehti.fi uutiset	Kurre Westerlund kärsi pitkään rajusta koulukiusaamisesta: ”Sitä kohtaloa en toivo kenellekään”
U55.	Matti Tanner 9.11.20	iltalehti.fi kotimaa	Opettaja avautuu: Tämän takia koulukiusaamista on vaikea kitkeä
U56.	Pekka Seppänen 9.11.20	yle.fi uutiset	Pekka Seppäsen kolumni: Olin koulukiusaaja
U57.	Miikka Hujanen 12.11.20	is.fi kotimaa	Koulujen turvallisuuteen liittyy yksi sitkeä yksinkertaistus, Vantaan kaupungin asiantuntija sanoo. Maahanmuutto nousee usein esille keskusteltaessa koulujen turvallisuudesta.
U58.	Katja Kuokkanen, Satu Pajuriutta 13.11.20	hs.fi kaupunki	Alaikäisten väkivalta on hälyttävä merkki eriytymisestä, sanovat asiantuntijat – ”On myllättävä se, miten kouluissa kohdellaan ihmisiä”
U59.	Anna Nuutinen 26.11.20	is.fi kotimaa	11-vuotias pahoinpideltiin välitunnilla – yli kahden kuukauden jälkeen perhe kertoo kiusaamisen jatkuvan yhä